

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 13.

Lördagen den 2 mars

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne februari.

§ 2.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda: bevillningsutskottets betänkanden n:is 1, 2, 3 och 4; samt lagutskottets utlåtande n:o 19.

§ 3.

Företogs handläggning af statsutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af väckta förslag i fråga om sönderdelning i mindre lotter vid försäljning af kronans domäner m. m.

Mom. a).

Om sönderdelning i mindre lotter vid försäljning af kronans domäner m. m.

Herr *G. Erikson* i Myckelgård hade i en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 109) föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttala önskvärdheten deraf, att, innan försäljning af kronans domäner skedde, det blefve undersökt, om icke egendomen kunde fördelas i smärre brukningsdelar, som i så fall borde säljas hvar för sig; men hemställde utskottet under förevarande moment, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr *Erikson* i Myckelgård: Herr talman! Visserligen är jag mycket tacksam för, att statsutskottet har uttalat ett gillande af motionen, men kan dock ej underlåta anmärka, att mig synes som motionerna, så väl min som herr *Åkerlunds*, halkat allt för fort igenom. De föreliggande förslagen, så enkla de än se ut, hafva dock en betydelse, och det en, som för svenska folket kan vara ganska vigtig, den nemligen att mera tillfälle skulle beredas mindre bemedlade att efter

Om sönderdelning i mindre lotter vid försäljning af kronans domäner m. m. (Forts.)

sina vilkor erhålla ett eget hem. Jag tror den frågan förtjenar lika stor uppmärksamhet som de öfriga arbetarefrågorna, hvilka stå på dagordningen.

Utskottet har sagt sig vilja instämna uti önskvärdheten, att de mindre bemedlade samhällsmedlemmarne måtte i möjligaste måtto beredas tillfälle att förvärfva fast egendom, och tror, att ett steg i den riktningen togs redan 1879, då det beslutades försälja de minsta kronoegendomarne; det är nog sant. Men huru många komma i åtnjutande af påpekade förmåner genom detta beslut? De hafva varit mycket få. Derför är det nu, sedan äfven relativt större domäner skola säljas, ett lämpligt tillfälle för Riksdagen att uttala sig därför i skrifvelse till Kongl. Maj:t. Det är godt och väl, att Kongl. Maj:t kan i alla fall, då förslag derom väckes, gå i författning om, att sönderstyckning af de till salu utbudna kronoegendomarne sker, och att mindre delar säljas hvar för sig; men det återstår i alla fall ett bestämdt uttalande från Riksdagen.

Den, som någon tid egnat sina tankar åt nutida arbetarrörelsen, har nog funnit, att det gängse »knotet» eller klagan ej så mycket kommit från de bofasta, och man hör ock allt för ofta, »att det är så svårt att få en egen jordbit». Vilja vi vidare gå till oss sjelfva, som hafva jord och i flesta fall många bitar, som vi godt kunde undvara, skola vi finna hos oss en viss obenägenhet att sälja något; det är därför, mine herrar, som jag tror, att staten mera bör göra början och gripa in; och då det kan ske med så litet som att sönderdela de större domänerna, som skola försäljas, har jag trott, att Riksdagens ledamöter enhälligt i det syftet sig velat uttala.

Besöker man den, som genom sitt arbete skall förvärfva sig utkomst, finner man genast, att de hem, hvartill hör en torfva, äro mycket behagligare. Alla hafva der, äfven barnen, något att syssla med, hvaremot i backstugan oftast de flesta sitta sysslolösa, väntande på familjefaderns hemkomst med sin daglön.

Det kan tyckas, som om, när utskottet så välvilligt uttalat sig om min motions syfte, jag skulle kunna finna mig belåten dermed. Men jag skall ändå taga mig friheten att yrka bifall till motionen. När vi komma till statsutskottets betänkande n:o 21, så har utskottet deri tillstyrkt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anledning af en motion, som är nära beslätad med min. Och då jag hoppas att kammaren skall bifalla detta utskottets förslag, tror jag att, när skrifvelsförslaget skall uppsättas, det skulle kunna deri med större styrka påpekas vigten och nyttan af det syfte, hvori min och herr Åkerlunds motioner gå, om kammaren dessförinnan bifölle min motion. Jag yrkar alltså afslag på utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr Sundberg från Vexjö: Jag ber att få på det lifligaste och varmaste förorda bifall till herr G. Eriksons förslag i detta ämne; och har jag för afsigt att jemväl biträda hvad herr Åkerlund i enahanda syfte motionerat. Vill man på ett mera verksamt och ingripande sätt hejda den allmänt och med rätta öfverklagade utflyttningen från landsbygden, dels till städerna, dels äfven och i ännu högre grad till främmande länder, så bör man vara mycket angelägen att bereda landets

mindre bemedlade inbyggare tillfällen att förskaffa sig egna hem med jordlotter. Frågan är, synes mig, af största vikt och betydelse för vårt samhälle; och jag har känt mig kraftigt uppfordrad att till de ärendet väckta förslagen tillstyrka bifall.

Om sönderdelning i mindre lotter vid försäljning af kronans domäner m. m.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Metzén, Björkman, Lyth, C. O. Berg, Björck, von Heijne-Lilienberg, Wieslander, Svensson* från Karlskrona, *Fredholm, Andersson* i Hasselbol, *Bruse, Pehrsson* i Önnerud, *Olson* i Stensdalen, *Lundström, Andersson* i Baggböle och *Boström* i Bodbyn.

Herr vice talmannen L. O. Larsson yttrade: Herr talman! Det är mig likgiltigt, om kammaren bifaller motionärens förslag eller utskottets betänkande. Inom utskottet fans det icke mer än en mening om sjelfva saken; der rädde allmän sympati för motionärens förslag. Men sedan man inhemtat, att Kongl. Maj:t, då förslag om en sådan styckning, som nu ifrågasatts, blifvit framställda, förfarit och föfore just på det sätt, som motionären önskat, så tyckte man inom utskottet, att det icke var skäl att besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse, hvori man skulle anhålla om något, som redan faktiskt tillämpades. Anser kammaren ändå, att man bör aflåta en sådan skrifvelse, så får jag finna mig deri, huru obehöflig den än synes mig. Men besynnerligt måtte det ändå komma att taga sig ut. Motionärens förslag skulle icke prövas af någon annan än Kongl. Maj:t. Och då Kongl. Maj:t redan, innan skrifvelsen aflätes, iakttagit ett sådant förfaringssätt, som nu begäres, och detsamma kommer att än vidare utsträckas i samma mån som man kommer att sälja större egendomar, så synes det mig öfverflödigt att nu besluta en skrifvelse i ämnet. I sjelfva saken är utskottet deremot fullt ense med motionären, såsom också framgår deraf, att utskottet i motiveringen uttalat sina sympatier för motionen. Men utskottet har icke ansett en skrifvelse vara behöflig, och i enlighet dermed kan jag för min del icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de yrkanden, som framstälts, gaf herr talmannen propositioner *så väl* på bifall till utskottets hemställan *som och* på afslag å densamma och bifall i stället till den ifrågavarande motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i utlåtandet n:o 18 under mom. a)

röstas Ja;

Den det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit nämnda hemställan och bifallit herr G. Eriksons i Myckelgård i ämnet väckta motion.

Omröstningen utföll med 81 ja och 109 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Mom. b).

Bifölls.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om anstånd för arrendatorerna af kronans domäner med arrendeafgifternas erläggande, deri utskottet hemställt, att ifrågavarande, af herr *F. O. Larsson* i Mörtlösa afgifna motion, n:o 70, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af

Herr Larsson i Mörtlösa, som yttrade: Vid det förhållande att Kongl. Maj:t den 15 sistlidne februari beviljat de kronoarrendatorer, som icke afträda sina arrenden den 14 mars detta år, anstånd med erläggande af $\frac{1}{3}$ af arrendeafgifterna till den 1 nästkommande oktober, har jag naturligtvis icke något att erinra mot utskottets förevarande hemställan. Då jag således på annat sätt har fått min önskan uppfylld, så har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Likaledes bifölls statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 20, i anledning af väckt förslag i fråga om befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden.

§ 6.

Om beredande af tryggad besittningsrätt åt vissa lägenhetsinnehafvare å de kronans domäner, som komma att försäljas.

I ordningen förekom härnäst statsutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om beredande af tryggad besittningsrätt åt vissa lägenhetsinnehafvare å de kronoegendomar, som komma att försäljas.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammaren af herr H. Andersson i Bringåsen väckta motion, n:o 149, hemställde utskottet i detta utlåtande, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån sådan tryggad besittningsrätt, som jemlikt Kongl. Maj:ts och senaste Riksdags beslut kan medgifvas innehafvare af vissa å kronans utarrenderade egendomar befintliga lägenheter, må kunna beredas äfven innehafvare af dylika lägenheter å de kronoegendomar, hvilka försäljas, samt till Riksdagen afgifva det förslag, som af en sådan utredning må kunna föranledas.

Deremot hade i en vid utlåtandet fogad reservation herr vice tal-*Om beredande*
mannen *L. O. Larsson* yrkat, att herr *H. Anderssons* ifrågavarande *af tryggad*
motion icke måtte af Riksdagen bifallas. *besittningsrätt*
åt vissa lägen-
hetsinnehaf-
vare å de kro-
nans domäner,
som komma att
försäljas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr vice talmannen *L. O. Larsson*: Jag behöfver icke yttra många ord i denna fråga, utan blott hänvisa till den reservation, som jag afgifvit vid utskottsbetänkandet. I det förslag till utlåtande, som inom afdelningen utarbetades, var denna reservation åtminstone det ena alternativet för dess beslut. Det synes också deraf, hvilka motiv jag haft för mitt yrkande på afslag å herr *H. Anderssons* motion.

Det är alldeles gifvet att de, som slagit sig ned på kronoegen- domarne och haft någon som helst rätt dertill, icke blifva bortkörda derifrån, i fall dessa försäljas. De, som nu sitta der — och detta fall har också motionären påpekat — samt hafva kontrakt på bestämd tid, skulle få qvarblifva der endast under den tid, som kontraktet gälde. De åter, som icke hade något kontrakt eller slagit sig ned utan någon rättighet eller löfte, skulle fortfarande få sitta qvar. Det synes mig vara bra besynnerligt, att den, som begärt tillstånd att få sitta qvar åtminstone någon tid och dessutom varit så försigtig, att han skaffat sig kontrakt å rättigheten dertill, skulle utan barmhertighet köras bort, när kontraktet gått till ända, under det att den, som icke ens brytt sig om att fråga, om han fick slå sig ner eller icke, skulle få stanna å egendomen, så länge han och hans hustru lefde. Jag skulle i alla fall icke hafva gjort någon invändning häremot, så vida icke utskottet hade varit med om att uttala sin sympati för herr *Gustaf Eriksons* motion, hvilken nyss blifvit af kammaren bifallen. Men jag kan icke finna annat, än att hvad som åsyftas i nämnda motion skulle, om icke omöjliggöras, så dock åtminstone i högsta måtto motverkas, i fall utskottets förslag här bifölles. Vi hafva, såsom nämnt är, nyss bifallit herr *Gustaf Eriksons* motion; deri föreslogs, att kronohemmanen skulle vid försäljning delas i mindre lotter. Då nu kammaren redan fattat ett sådant beslut, skulle, derest kammaren bifaller jemväl nu föreliggande förslag, enligt hvilket den, som olagligen slagit ner på en kronans egendom, skulle få sitta orubbad, man nödgas säga till dem, som ville köpa mindre hemmanslotter — dessa fattige, som man bereder tillfälle att skaffa sig egen torfva — se här bjuda vi ut små lotter, ropen in dem, men I fån icke tillträda dem förr än de, som nu sitta der, dött! Det kan ju dröja ända till 20 å 30 år eller ännu längre. Icke kan man väl tänka sig att under sådana förhållanden få hugade spekulanter, som vilja betala något högre pris för de egendomar, man vill afyttra, och icke heller synas mig några fördelar hafva beredt genom bifallet till herr *Gustaf Eriksons* motion, om man drager ett streck deröfver genom ett bifall till utskottets nu förevarande förslag.

Dessa skäl hafva varit för mig bestämmande vid frågans behandling inom utskottet, och de äro af den vikt, att jag icke heller nu kan biträda utskottets betänkande, utan nu måste yrka bifall till min deremot afgifna reservation. Jag medgifver väl, att det i många fall vore synd om dem, som nu sitta såsom lägenhetsinnehafvare å de ifråga-

(Forts.)

Om beredandevarande egendomarne, om de vid deras försäljning skulle blifva deri-
af tryggad från bortkörda. Men jag föreställer mig dels, att, om man säljer ett
besittningsrätt styckadt kronohemman, sådana lägenhetsinnehafvare derå skola sjelfve
åt vissa lägen- blifva spekulanter på de lotter de redan besitta, dels ock att, i fall
helsinnhaf- hemmanet icke skiftas, det väl icke är alldeles gifvet, att köparen
vare å de kro- hemmanet icke skickas bort alla dem, som vid köpet finnas på hemmanet. Samma
nans domäner skickas bort alla dem, som vid köpet finnas på hemmanet. Samma
som komma att förhållande eger ju rum i det dagliga lifvet, när man köper eller säljer
försäljas. egendom. Icke utgår man väl då från den åsigten, att, om en egen-
(Forts.) dom öfvergår i andra händer, alla, som då finnas deri, skola sopas
bort, utan äro de hyggligt och arbetsamt folk, få de nog sitta kvar
äfvén under den nye egaren. Men att göra detta till absolut rättighet
synes mig icke vara riktigt. Nu ifrågasatta förhållande är ej heller
jämförligt med, hvad Riksdagen beslutit i fråga om innehafvare af
lägenheter på sådana kronoegendom, som äro utarrenderade, ty i af-
seende på dem har man åt domänstyrelsen förvarat rätt att, om de
icke sköta sig väl, förordna om deras afllysande från deras lägenheter.
Vid egendomens försäljning kan man deremot icke förbehålla domän-
styrelsen rättighet eller magt öfver dylika personer å annans egendom,
eller att tillse, huru de sköta sig, och köra bort dem, om de sköta sig
illa; lika litet som man kan föreskrifva för köparen, när eller huru vida
han vill köra bort dem från egendomen.

Genom bifall till herr Gustaf Eriksons motion har man så vidt möjligt
är från statens synpunkt sökt bereda de mindre bemedlade möjlighet
att förvärfva sig en egen torfva; och jag skulle beklaga, om man
omintetgjorde verkan af detta beslut genom att bifalla utskottets före-
varande betänkande, hvarigenom man i viss mån åtminstone skulle,
såsom förut sagts, stryka ett streck öfver det beslut, kammaren nyss
fattat.

Herr Andersson i Bringåsen: Då Första Kammaren redan god-
känt utskottets betänkande, om hvilket beslut jag beder denna kammare
förena sig, kan det nu icke behöfvas någon lång debatt i detta ämne.
Jag förmodar nemligen att Andra Kammanen icke vill visa sig obarm-
hertigare mot ifrågavarande lägenhetsinnehafvare, än medkammaren.
Skulle emellertid något annat visa sig vara att befara, skall jag på
nytt begära ordet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Östberg: Äfvén jag tror mig lika mycket som någon ömma
för, att de små lägenheternas innehafvare blifva behandlade med rätt-
visa och billighet, men för min del tror jag, att, om man bifölle
motionärens yrkande i denna del, detta skulle föranleda så stora svårig-
heter och olägenheter, att jag icke kan annat än instämna med herr
vice talmannen uti det yrkande, som af honom blifvit i saken fram-
ställt.

Förra året biföll Riksdagen en Kongl. Maj:ts proposition i fråga
om beredande af tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å kro-
nans utarrenderade egendom befintliga lägenheter, och statsutskottet an-
ser det vara en konsekvens af det sistlidna år fattade beslutet att nu ut-
sträcka denna förmån äfvén till lägenhetsinnehafvare å kronoegendom,
som försäljas. Detta förslag synes mig emellertid vara föga välbetänkt.

Det är säkerligen icke så lätt äfven i fråga om lägenheter på *Om beredande utarrenderade* kronoegendomar att i hvarje fall afgöra, huru vida *af tryggad* en innehafvare af sådan lägenhet utan olägenhet för arrendatorn *besittningsrätt* kan få sitta qvar och hafva sin besittning tryggad. Men svårigheten blir vida större, då det är fråga om lägenheter å sådana krono- *åt vissa lägen-* egendomar, som skola *hetsinnehaf-* försäljas. Man måste nemligen då betrakta *vare å de kro-* frågan från köparens synpunkt, hvilken ju icke i afseende å egendomens *nans domäner,* förvaltning är bunden af bestämda föreskrifter såsom en kronans arrendator, utan bör erhålla frihet att sköta egendomen så som han finner *som komma att försäljas.* (Forts.)

Det synes vidare klart, att befintligheten af lägenheter med tryggad besittningsrätt skulle inverka ofördelaktigt i afseende å egendomens försäljning. Smålägenheter medföra alltid ett visst intrång, och det är i synnerhet för en jordegare obehagligt att vara *bunden* vid sådana små lägenhetsinnehafvare, äfven om man ej är obenägen att godvilligt låta dem sitta qvar, så länge de sköta sig ordentligt. Men framför allt tror jag betänkligheterna här vid lag måste blifva stora, då man besinnar, att det blir nödvändigt att bereda in-teckningsrätt åt dessa små lägenheters innehafvare, da deras besittningsrätt ju icke tryggas med mindre än att in-teckning till säkerhet derför meddelas. Hvar och en vet, att det är en olägenhet för egaren af en fastighet att hafva sådana lägenhetsafhandlingar, helst då de såsom här skulle utgöra första in-teckningarna, och det skulle vara rätt obehagligt för honom att få gravationsbeviset angående egendomen belastadt med dylika nyttjanderättsin-teckningar. Jag tror derför, att priset på dessa nu ifrågavarande kronoegendomar komme att icke oväsentligt pressas ned genom en föreskrift derom, att innehafvare af lägenheter å egendomarne skola hafva rätt att der qvarsitta.

För öfrigt är det ju gifvet, att den nu föreslagna åtgärden skulle för det allmänna, det vill säga för domänförvaltningen, förorsaka mycket besvär och icke obetydliga kostnader, i det pröfningeu af ifrågavarande förhållanden förutsätter en besigtning å egendomarne och lägenheterna — med ty åtföljande resor. Hvarje särskild lägenhet måste sålunda uppmätas och beskrivas, likasom man måste med hvarje lägenhetsinnehafvare upprätta särskild afhandling, hvarigenom han skall tillförsäkras tryggad besittning; ty någon in-teckning lærer lägenhetsinnehafvaren icke kunna få blott på grund af köpekontraktet mellan kronan och köparen.

Vidare ber jag få påpeka, att det säkerligen kommer att möta rätt stora svårigheter vid bestämmandet af rättsförhållandet mellan köparen och lägenhetsinnehafvaren. Man måste naturligtvis i besittningskontraktet införa något sådant stadgande, att om lägenhetsinnehafvaren icke fullgör sina skyldigheter eller uppför sig på ordentligt sätt, så skall han vara sin rätt förlustig. Så länge nu egendomen tillhör kronan, kan domänstyrelsen helt summariskt afgöra om den saken; men kommer egendomen att säljas, så kan jag icke se annat, än att det måste bli domstol, som skall skilja emellan egaren och arrendatorn i tvisten, huru vida den sistnämnde förverkat sin besittningsrätt. Detta förhållande blir då en källa till ganska obehagliga förvecklingar.

Men jag vill också se saken från lägenhetsinnehafvares synpunkt,

Om beredande Jag kan då icke heller från denna synpunkt finna det förevarande af tryggad förslaget vara i allo fördelaktigt. Jag tror, att man kan hafva rätt besittningsrätt att göra den frågan, om erfarenheten visat, att de små lägenheternas åt vissa lägenhetsinnehafvare i allmänhet verkligen blifva af jordegarna förtryckta. Jag vare å de kronans domäner, visat sig hårda mot de lägenhetsinnehafvare, som suttit å deras område någon tid och derunder redligen fullgjort sina skyldigheter samt som komma att försäljas. för öfrigt iakttagit ett ordentligt uppförande. Men om det sålunda (Forts.) icke kan visas, att verkliga missförhållanden i detta afseende egt rum, så tror jag, att man saknar hvarje praktiskt underlag för en framställning i ifrågavarande syfte. Och för öfrigt, om man skall fästa sig vid de fall, då man har att göra med en kitslig och ogin jordegare, så tror jag, att det nu ifrågasatta förslaget i sådana fall skulle kunna verka derhän, att en lägenhetsinnehafvare komme ur askan i elden. En arrendator på en kronoegendom, hvilken är afsedd att försäljas, skulle kunna säga till lägenhetsinnehafvaren: »det är min afsigt att drifva bort dig — det är min rättighet — men du skall få sitta kvar, om du vill betala mig det eller det, och det är din fördel att betala mig, ty då får du tryggad besittningsrätt, när egendomen säljes.» Det skulle då lätt kunna hända, att en sådan föreskrift som den nu ifrågasatta kunde blifva ett medel för däliga och samvetslösa arrendatorer att pressa ut penningar. Jag är därför mycket tveksam, huru vida lägenhetsinnehafvarne skulle hafva full anledning att med tacksamhet helsa antagandet af detta förslag, helst som det å andra sidan skulle föranleda besvär och kostnad för dem att få sin rätt tryggad. Jag upprepar, att jag hyser stort intresse för, att en god behandling må komma dem till del, men å andra sidan tror jag, att olägenheterna och svårigheterna härvid äro så stora, att jag icke finner anledning rösta för, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t i nu föreslagna syfte aflåtes. Då härtill kommer, att alla dessa lägenheter eller åtminstone de flesta uppkommit på olagligt sätt, och vidare, att det gifves tusen sinom tusen små lägenhetsinnehafvare å landet, hvilka äro i samma ställning som de nu ifrågavarande, men hvilka icke kunna genom lagstiftningen vinna en dylik tryggad ställning, ber jag som sagdt få instämna i herr vice talmannens yrkande.

Herr Sven Nilsson: I olikhet med den förste talaren anser jag konsekvensen fordra, att, då man har bifallit herr G. Eriksons motion, man också skall godkänna utskottets nu föreliggande betänkande. Om man genomläser utskottets motivering, så skall man finna, att denna motion på sätt och vis är tillstyrkt i detta betänkande, och man ville verkligen först inom utskottet bifalla motionen, men föredrog denna form i betänkandet, för att få fram saken i dess helhet till Kongl. Maj:t. Sålunda synes det mig klart, att, när man har bifallit herr Eriksons motion, man också bör bifalla utskottets nu föreliggande förslag.

Man har sagt, att det skulle inverka menligt på det pris, som staten skulle kunna betinga sig vid försäljningen af ifrågavarande kronoegendomar, för den händelse att det blefve stadgadt, att innehafvare af derå befintliga lägenheter skulle få rätt att sitta kvar eller

till och med köpa någon del af egendomen Jag kan icke förstå, att så skulle blifva förhållandet. Meningen är väl den, att, då en kronoegendom skall försäljas, man skall bestämma, hvilka delar, som skola afsöndras och för sig säljas, och hvilka torpare å egendomen skola tillåtas att å sina lägenheter qvarsitta under någon viss tid, och att alla dessa villkor skola vara stipulerade, innan egendomen utbjudes till salu. Och någon annan del af egendomen än den, som utbjudes, skall köparen naturligtvis icke betala; å de delar, som skola säljas till torpare, sättes särskildt pris. A statens egendomar i Skåne och, efter hvad jag vet äfven i andra trakter, finnes det å kronoegendomar torpare, som sjelfve äro egare af de byggnader, som de bebo eller begagna, och dessa torpare få, enligt nu gällande bestämmelse, under viss tid sitta qvar, då en ny arrendator tillträder egendomen. Det har gått till på det sättet, att när torparen fått till sig upplåtet ett stycke oländig mark, som knappast haft något värde, har han derå uppfört bostad och andra hus och sedermera har han tid efter annan uppodlat och med stora kostnader förbättrat denna mark till en inkomstgifvande egendom; derpå kommer den nye arrendatorn och affordrar honom en mycket högre och strängare afgift för jordens besittning, än den är värd, eller tillsägelse om afflyttning. Detta orimliga förfaringsätt har nu vid bortarrendering af kronans domäner blifvit afskaffadt. Nu bör man väl förfara på samma sätt, när statens egendomar skola säljas. Att staten då skall köra bort dem, som innehafva lägenheter å dessa egendomar, kan jag för min del icke finna hvarken rätt eller billigt från statens sida, i all synnerhet som, när den enskilde jordegaren säljer eller utarrenderar sin fastighet, det blir i de flesta fall bestämdt så, att torparne der få qvarsitta. Eller skall staten vara mera hård än den enskilde?

Den omständighet, som man här velat framhålla, att egendomen i köparens hand skulle blifva belastad med nyttjanderättsinteckningar, kan jag icke finna vara farligare i detta än i andra dylika fall, som ju så ofta förekomma.

Hvad slutligen beträffar den befarade stora kostnaden för beskrifning och värdering af ifrågakvarande lägenheter, så tror jag, att denna kostnad icke skulle blifva större, än den enligt nu gällande stadganden är, ty det är naturligt, att sådan beskrifning och uppskattning måste verkställas i hvarje fall, då en egendom skall säljas.

Jag kan sålunda icke se annat, än att det är mycket stora skäl att biträda utskottets förslag, och jag anhåller alltså om bifall till detsamma.

Herrar *Truedsson, Bruse och Larsson* i Berga instämde i detta yttrande.

Herr *Andersson* i Bringåsen: I fall Kongl. Maj:t skulle, i anledning af skrifvelsen, till kommande Riksdag inkomma med förslag i det syfte utskottet förordar, är det ju klart, att förslaget motståndare då blifva i tillfälle afstyrka detsamma, om de finna det vara nödvändigt. Faller frågan nu, så återkommer den en annan gång till Riksdagen, och ingenting har då vunnits med ett afslag. Herr vice talmannen

Om beredande har velat låta påskina, att herr Gustaf Eriksons motion och min hade af tryggad så nära sammanhang med hvarandra, att det icke vore rätt att nu besittningsrätt godkänna den senare, då den förra blifvit afslagen af båda kamrarne. åt vissa lägenhetsinnehaf- De äro dock icke så alldeles beroende af hvarandra. Det är ju en vare å de kronans domäner. möjlighet, att, om Riksdagen en vacker dag medgäfvé, att kronoegendomarne finge försäljas i mindre lotter, de derpå befintliga torparne, som hafva familj, skulle hafva lust att inköpa hvar sin andel. Men som komma att försäljas. det säger sig ju sjelf, att endast de, som hafva barn, vilja förvärfva egendomen för så lång tid som möjligt, hvaremot de äldre och orkeslösa samt de, som äro i saknad af familj, skulle anse det öfverfödigt att inköpa en egendom, som de endast under sin tid behöfde. Det är i synnerhet för desse, jag anser det vara af största vigt, att de få besitta sin egendom till döddagar. Det kan icke vara staten värdigt att, då den säljer kronoegendomarne, de derpå befintliga torparne samtidigt köras bort och kanske sedermera nödsakas att anlita fattigvården. Af dessa skäl har jag framkommit med min motion och hoppas nu, att Andra Kammaren i likhet med den Första icke skall vara så hårdhertad, att den icke tänker på dessa gamla och orkeslösa personers öde.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Bromée*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden :

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Vadstena hospital af en under namn af Susenborgs hage utarrenderad, numera till statsverket indragen hospitalsjord;

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af förra trumpetarebostället Edeby n:o 8 i Väddö socken af Stockholms län till boställe åt länsmannen i Väddö och Häfverö skeppslag af samma län; och

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utsträckt användning af undsättningsfondens tillgångar.

§ 8.

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar Vidare föredrog statsutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion om användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 21) hade herr *J. Mankell* på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen, i afvaktan af Kongl. Maj:ts vidare förslag i ämnet, måtte för sin del besluta och till Kongl. Maj:t hemställa, att en per mille-fonden måtte användas till bestridande af de viktigaste förberedande arbetena till Göteborgs skyddande mot anfall från sjösidan; men hemställde utskottet, att herr

Mankells förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.
(Forts.)

Herr Bratt erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Inom Göteborgs samhälle hafva under de senare åren, möjligen på grund af den allt mer utbredda kännedomen om utvecklingen af de moderna anfallsmedlen, man och man emellan ofta nog uttalats väl grundade farhågor med hänsyn till den fullständiga otrygghet, hvori staden befinner sig gent emot ett fiendtligt angrepp från hafssidan, beledsagadt af bombardement eller andra mindre behagliga konsekvenser — en eventualitet, som kan motses redan vid den allra första politiska förveckling, för hvilken vårt land kan blifva utsatt. Mer än en gång har jag hört uttalas sådana farhågor med ty åtföljande undran öfver, hvilka åtgärder som borde vidtagas för att förskaffa staden åtminstone någon trygghet mot hemsökelse af den första bästa fiendtliga kryssare, som i en eller annan ond afsigt skulle vilja intränga i dess hamn. För min del har jag, då jag varit i tillfälle att yttra mig i denna fråga, alltid uttalat den åsigten, att hvarje initiativ, utgåendet från annat håll än regeringens, måste blifva resultatlöst; likasom jag å andra sidan sökt öfvertyga mig sjelf och andra, att frågans utomordentliga betydelse icke kunnat undgå regeringens uppmärksamhet — något hvarpå för öfrigt positiva vittnesbörd föreligga — hvarför jag ock antagit, att åtgärder härutinnan från regeringens sida måste vara att förvänta.

Af detta skäl har jag också, då man anmodat mig att här i kammaren väcka motion i ämnet, afböjt detta; men då nu genom annan motionärs försorg denna viktiga fråga i allt fall blifvit inom Riksdagen väckt till lif, har jag funnit det vara min pligt att yttra mig i ett ämne, som så nära berör tryggheten, ja, man kan väl säga sjelfva existensen af det samhälle, hvars representanter jag har äran tillhöra, ett ämne för öfrigt, mine herrar, som enligt min åsigt afser en af de allra viktigaste rent defensiva åtgärder, hvilka i närvarande ögonblick inom vår representation kunna komma på dagordningen.

Hvarför är då behofvet af något skydd för inloppet till Göteborg så oafvisligt? Svaret på denna fråga finna herrarne i motionens motivering, på hvars allvarliga och beaktansvärda innebörd jag tillåter mig att fästa kammarens särskilda uppmärksamhet.

Till hvad motionären i denna sin motivering uttalat ber jag att här få foga några faktiska upplysningar och derpå grundade reflexioner.

En eskader eller ett enstaka pansarfartyg, som befinner sig på neutralt hafsområde utanför vår westkust, t. ex. på Kattegats stora stråkväg i norr och söder, kan, under vilkor och förutsättning att pålitlig lotsning står till buds — ett vilkor, hvars uppfyllande ej torde stöta på synnerliga svårigheter — på en tid af mindre än tre timmar inträffa vid Göta elfs mynning å den s. k. Elfsborgsfjorden, der det är rum sjö och tillräckligt vattendjup för ganska betydliga fartyg, om också icke för de allra största, som nutidens krigsmariner hafva att uppvisa. Från midten af Elfsborgsfjorden till Göteborgs vestra utkant är afståndet ungefär 3,300 meter och från samma punkt till domkyrkan 6,500 meter i rundt tal. Om jag nu upplyser, att 9,000 till 10,000 meter

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan. (Forts.)

utgöra för de grofva moderna artillerijeserna ett synnerligen bekvämt och säkert kanonhåll mot större mål, finna herrarne lätt kouseqven- serna af här uppgifna data.

Den eskader eller det pansarfartyg, hvarom nyss var fråga, kan, själf liggande så lugnt »som i djupaste frid» der ute på Elfsborgsfjorden, der absolut intet hinder möter för dess åtgöranden, med sina kanoner hastigt och säkert lägga hvilken del som helst af Göteborg i grus.

Det är ju möjligt, att fienden icke genast skrider till en sådan kraftåtgärd. Jag säger det är *möjligt*; men det är alldeles icke *säkert*, ty sådana kunna förhållandena vara, att man icke ett ögonblick tvekar att tillgripa den nämnda ytterligheten; men jag antager, att man i vissa fall åtnöjer sig med att framhålla densamma såsom basis för de fordringar af ett eller annat slag, man kan finna sig föranlåten att uppställa. Den närmast till hands liggande af dessa fordringar är naturligtvis den s. k. brandskattningen. Mine herrar! Huru stort det antal millioner kunde blifva, som af Göteborg läte sig utpressas inför den eventualiteten, att staden i sin helhet eller delvis förvandlades till en hög af ruiner och aska, det kan jag lika litet uppgifva som hvar och en af eder. Motionären, kapten Mankell, beräknar, såsom vi se af hans motivering, dessa millioner i hundratal. Hvad emellertid hvar och en kan inse, är att beloppet af dessa millioner blir temligen betydligt, och att det skulle fordras endast en ringa bråkdel deraf för åstadkommande af sådana försvarsåtgärder, hvarigenom nyss skildrade situation, om icke omöjliggjordes, åtminstone för fienden så försvårades, att han måste betänka sig mer än en gång, innan han försökte trotsa dem.

Med afseende på arten af ifrågavarande försvarsåtgärder vill jag icke här närmare utlåta mig; endast det bör framhållas, att, på grund af den öfverraskande snabbhet, hvarmed, enligt hvad nyss antydde, ett anfall kan företagas, måste försvarsmedlen vara af en mera permanent natur, samt att, i följd af strändernas och de kringliggande holmarnes lägen och naturliga konfigurationer, skulle försvaret kunna beredas för temligen lindrigt pris, åtminstone i jämförelse med de kostnader, som i utlandet nedlagts på befästande af inloppen till motsvarande större sjöstäder.

I samband med hvad jag nu yttrat vill jag efter en promemoria, grundad på officiella handlingar, i korthet meddela, hvad som hittills i frågan blifvit gjordt.

Chefen för fortifikationen gjorde i underdånigt memorial den 23 april 1869 framställning att med användande af kronoarbetareskarlar och tillgångar ur »en per mille-fonden» få bygga ett par jordbatterier vid Billingen och Rya Nabbe till inloppets nödortftigaste tryggande — hvilken framställning icke ledde till någon åtgärd.

Frågan hvilade sedan, intill dess 1878 års befästningskomité af Kongl. Maj:t förelades spörsmålet: »om och i hvad mån inloppet sjöledes till Göteborg bör genom befästningar eller andra hinder försvaras mot fiendtligt anfall». Komiterade ansågo, att »både Göteborgs betydelse såsom stor handelsstad och dess läge vid vestkusten, der dess hamn i händelse af krig troligen kommer att spela en vigtig roll i

fråga om Sveriges tillförsel från utlandet, göra det nödvändigt att uppföra befästningar i ändamål att skydda staden så väl mot bombardement som mot direkt anfall af en i hamnen inlöpande fiendtlig flotta».

Härefter har komitén yttrat sig om sättet för befästningens anordning, men som komiténs utlåtande nu är 11 år gammalt, och åtskilliga nya åsikter på detta område sedan dess gjort sig gällande, vill jag icke besvara herrarne med att anföra hvad komiterade i det hänseendet uttalat.

Beträffande användningen af »en per mille-fonden» har en af våra mera framstående fortifikationsofficerare nyligen yttrat: »Hvad man i befästningsväg nu för tiden skulle kunna åstadkomma med 'en per mille-fondens' 155,000 kronor i det afsedda ändamålet, vore väl icke stort. Några jordbatterier borde man dock kunna få, men gifvet är, att dessa nu icke kunna göra till fyllest vid sjelfva inloppet, utan måste läggas längre ut. En partiel ombyggnad af Ny Elfsborg vore sannolikt det rättaste».

Slutligen kan erinras, att en per mille-fonden torde vara påräknad såsom hjälp till åstadkommande af nytt artillerietablissemant för göta artilleriregemente, om detta skall stanna i Göteborg.

Mot denna tanke: skydd åt inloppet till Göteborg, som alltså uppstått på flera håll och äfven hos Kongl. Maj:t, kan man vänta invändningar af olika slag.

En sådan invändning är, att Göteborg i detta hänseende icke är sämre lottadt än våra andra öppna kuststäder, särskildt att nämna de större bland dessa: Malmö, Norrköping och Gefle. Detta är sant. Men enligt min mening vore det synnerligen önskvärdt, om vi äfven åt dessa städer kunde bereda skydd. Kunna vi det icke, eller anse vi oss icke kunna det, så lärer väl icke detta, mine herrar, vara ett skäl att underlåta att skydda hvad vi möjligen kunna skydda, och vi böra väl börja med att skydda det värdefullaste. Att Göteborg, näst huvudstaden, i sjelfva verket är den värdefullaste platsen inom våra landamären, derom förmodar jag delade meningar icke kunna uppstå. Förutom allt hvad som i afseende på Göteborgs framstående ställning kan hänföras till mera specifikt lokala förhållanden och intressen, är det ostridigt, att Göteborg bildar centralpunkten för en stor del af vårt lands kommersiella förbindelser med den öfriga verlden. Vid Göteborg ut- och inmyrna de stora pulsådorr till lands och vatten, förmedelst hvilka dessa förbindelser underhållas. Hvad särskildt beträffar Göteborgs betydelse såsom importhamn, göres det mig icke behof att här vitsorda densamma. Ett bedöfvande slag, som drabbade Göteborg, skulle komma att högst kämbart reagera på en stor del af vårt land. Skäl nog, synes mig, att betrakta Göteborgs skyddande såsom en af våra viktigare nationalangelägenheter.

Men äfven en annan invändning vet jag skall göras. Man hyser och uttalar på vissa håll den meningen, att en öppen stad enligt den s. k. folkrätten icke kan blifva föremål för bombardement, och att man just genom befästningar utsätter en plats för en sådan fara, mot hvilken den i annat fall kunde vara trygg. Något faktiskt stöd har jag emellertid ingenstädes funnit för denna naiva uppfattning af den allmänna folkrättens temligen dimmiga begrepp och af folkrättens pre-

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.
(Forts.)

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.
(Forts.)

sumerade förmåga att kunna modifiera eller till och med alldeles omskapa krigets gifna och i öfrigt osvikliga natur, sådan denna uppenbarat sig så långt krigets, d. v. s. menklighetens, historia går tillbaka i tiden. Hvar på grundar man då egentligen åsigten om folkrättens förmåga i detta hänseende, denna folkrätt, hvars upprätthållande af ingen blifvit garanterad eller *kan* garanteras, och hvars kränkning enligt sakens natur aldrig kan leda till någon direkt ansvarspåföljd eller åtminstone till *annan* sådan än den, som i hvarje fall och under alla omständigheter är grundad på den starkares rätt? Under krigets praktiska förhållanden läser det alltid blifva militära myndigheter, åt hvilkas fullkomliga godtycke både tolkningen och skipandet af folkrättens bestämmelser öfverlätas. Det kan ju då vara af intresse att erfara hvilka åsigter, som framstående militärer hysa i denna folkräftsfråga; och jag är i tillfälle att derom meddela ett lika färskt som värtaligt exempel.

Flertalet af herrarne torde erinra sig, att tidningspressen under förra sommarens meddelade intressanta uppgifter om större maritima manövrer, som egde rum i de engelska farvattnen. Englands kanalflootta, som blifvit för tillfället betydligt förstärkt, hade delats i två mot hvarandra opererande eskadrar, af hvilka den ena skulle representera Englands maritima försvarskraft och den andra en England anfallande sjömagt. Medan nu försvarseskadern bevakade vissa viktiga strategiska punkter och större inlopp, hvilka man tog för gifvet skulle blifva fiendens anfallsobjekt, företog sig den anfallande eskadern — som synes skött sig synnerligen väl — att göra ett härnadståg, en verklig razzia Storbritannien rundt, dervid brandskattande — naturligtvis på det ofarliga sätt, som vid fredsmanövrer begagnas — alla Englands och Skotlands större öppna kuststäder. Denna öfverraskande utgång af manövern gaf anledning till ett meddelande från London till den stora tyska tidningen »Kölnische Zeitung», hvilket återfinnes i tidningens första blad för den 30 augusti 1888. Detta meddelande utgör ett principiellt inlägg i den fråga, hvarmed vi nu sysselsätta oss, ett inlägg af den märkliga beskaffenhet, att jag anser mig böra meddela herrarne några utdrag deraf, i öfversättning lydande sålunda:

»London den 28 augusti.

Det skall väl ännu fordras en längre jäsningstid, innan lärdomarne från den senaste marinmanövern hunnit blifva fullt klargjorda. Tre slutsatser deraf synes man emellertid redan nu kunna tillata sig.

För det första — — — — —

För det andra kan intet land för sina kusters skydd uteslutande förlita sig på sin flotta, såsom här till en del antogs, utan kust- och stadsbefästningar äro derjemte oundgängliga.

För det tredje skall, enligt dessa engelska lärdomar, i ett verkligt sjökrig fienden aldrig låta störa sig af folkrätten, som förbjuder bombardement och beskjutning af öppna platser.

Den andra punkten, att landet ingalunda kan förlita sig blott på sina skeppsmurar, vare sig att dessa äro af jern eller trä, framgår af den strafflöshet, med hvilken amiralen sir Georg Tryon med sin röfvare-

eskader plundrade de engelsk-skotska kusterna. Det är lättare att plundra än att skydda. — — — — — *Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.*

Den tredje lärdomen slutligen, att fienden icke skulle sky att beskjuta och plundra öppna städer, anknyter sig ock till amiral Tryons röfvetåg omkring Skotland. Den internationella rätten, sådan den fastställdes på konferensen i Bryssel 1874, finnes visserligen intagen uti den nu gällande handboken i militärlagstiftning; men detta har icke hindrat en praktisk auktoritet, lord Charles Beresford, att i Times uttala följande öppna förklaring:

'Hela krigskonsten består uti att söka träffa fienden på hans svagaste punkt, hvarhelst denna än må befinna sig. Om känslopolitik är icke längre tal, sedan kriget börjat. Och jag utsäger det djerft: om en officer kunde tillfoga sin fiende skada och framkalla panik i hans land, skulle han göra orätt, om han ett enda ögonblick dröjde att bombardera eller brandskatta en öppen sjöstad.'

De folkrättslärderna hafva väl inlagt sina gensagor mot dessa grundsatser; men inom marinen synas emellertid de sist nämnda hafva vunnit stor ankläng.»

Dessa enkla ord, denna öppna förklaring, afgifven i världstidningen Times af en framstående engelsk statsman och amiral, äro i sanning värtaliga nog. De lösa knuten teoretiskt på samma naturliga sätt, som utan tvifvel kriget alltid kommer att lösa den praktiskt. Några kommentarier öfver denna förklaring äro från min sida obehöfliga; men jag utbeder mig, herr talman, att som illustrationer till hvad jag nu haft äran anföra få på kammarens bord nedlägga generalstabens kartblad öfver Göteborgs omnejd samt det återopade numret af »Kölnische Zeitung», på det att de af kammarens herrar ledamöter, som möjligen skulle vilja taga närmare kännedom om det ena och andra, dertill må komma i tillfälle.

I det jag slutar, vill jag å nyo uttala, att, enligt min åsigt, frågan gäller en af de viktigaste försvarsåtgärder, som för närvarande kunna i vårt land ifrågakomma. Jag har, som sagdt, ansett mig skyldig, då frågan inom riksdagen kommit på tal, att i det hänseendet framlägga min mening. Men i öfrigt delar jag helt och hållet statsutskottets åsigt, att Kongl. Maj:ts regering har öppen blick för sakens stora betydelse. — Lifligt öfvertygad, som jag härom är, hade jag — hvad ock antyddes redan i början af detta anförande — ämnat sluta med den förklaring, att jag med hänsyn till den nu föreliggande motionen intet yrkande hade att framställa. Men i det ögonblick, då jag nu skulle uttala sagda förklaring, mottager jag — med någon öfverraskning, det erkännes — det meddelande, att motionen blifvit af Första Kammaren bifallen. På denna grund, och då jag måste anse såsom principiellt önskvärdt för frågans vidare utveckling, att båda kamrarna här vid lag stannade i enahanda beslut, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till motionärens förslag.

Vidare anförde:

Herr Danielson: Jag har nyss kommit in i kammaren och så-

Ang. användande af en per-millefonten till Göteborgs försvar åt sjösidan.

ledes icke hört egentligen vidare af den öfverläggning, som föregått, än att den siste talaren yrkade bifall till motionen i ämnet och följaktligen afslag på utskottets hemställan.

Denna fråga har, såsom af utskottets betänkande synes, förut varit uppmärksammas af så väl Riksdagen som af Kongl. Maj:t och är dessutom under utredning af en komité; och Kongl. Maj:t har i följd af denna utredning ansett frågan för närvarande icke böra leda till någon åtgärd. Man trodde därför i utskottet, att det icke vore lämpligt, att Riksdagen nu gjorde något uttalande i frågan, hvilket möjligen kunde leda derhän, att frågan sedermera återkomme till Riksdagen i så stora dimensioner, att Riksdagen då nödgades draga sig tillbaka för de kostnader, som skulle blifva en följd deraf. Man ansåg för öfrigt frågan vara af sådan beskaffenhet, att den borde väckas i första hand af regeringen och icke upptagas på initiativ af Riksdagen, hvilket senare förfaringssätt, såsom vi väl veta, i dylika frågor icke är lämpligt. Af dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets betänkande.

(Forts.)

Herr Essén: Herr talman! Jag hade icke väntat, att motionen kunde hafva någon utsigt till framgång vare sig i Första eller Andra Kammaren. Men då Första Kammaren nu, som jag hört, bifallit motionen, vill äfven jag yrka bifall dertill, dervid anslutande mig i allt hufvudsakligt till det anförande, som nyss hållits af min ärade granne till höger.

Herrarna *Wretlind* och *Andrén* förklarade sig instämma med herr Essén.

Herr Larsson från Upsala yttrade: Herr talman! Med mycket intresse har jag sökt följa herr Bratts föredrag, men jag kan icke förstå annat, än att hvad han yttrade med samma skäl kan sägas om våra kuststäder i allmänhet. Befästningar behövas ju äfven vid andra kuststäder än Göteborg, och önskligt vore att de större af dem, der betydligare rikedomar äro samlade, i första hand kunde erhålla sådant skydd. Men då så är förhållandet, har man väl svårt att i brist af all utredning i denna fråga — åtminstone har ingen sådan framlagts för kamrarna — säga, huru vida det är alledeles gifvet, att man bör börja med Göteborg och icke med någon annan af de större kuststäderna. För min del tyckte jag, att ingenting i hela den ärade talarens föredrag träffade motionens innehåll, emedan i den är fråga endast om att taga en penningtillgång, som redan finnes för ett visst ändamål, för att använda den till ett annat. För öfrigt brukar man i dylika fall göra en plan för arbetet; man vill åtminstone hafva en aning om, huru de byggnader skola se ut, till hvilka man skall anslå penningar. Men när nu en sådan plan icke gerna kan uti förevarande fall uppgöras af annan än Kongl. Maj:t, har jag svårt att förstå, hvad man vill vinna genom att anslå medel till ett företag, som man ännu icke känner till omfång och beskaffenhet. Ur denna synpunkt anser jag det skulle vara nästan en half orimlighet att bifalla motionen, som tyckes mig hafva hvarken början eller slut. Jag yrkar för den skull bifall till utskottets betänkande.

Herr Stjernspetz: Motionen har mina största sympatier, ehuru dess hufvudsakliga värde torde ligga deruti, att den fäster Kongl. Maj:ts och Riksdagens uppmärksamhet på ett befintligt verkligt behof. Då vi under nästlidna plenum talade om vårt sjöförsvar, framhöll jag nyttan och nödvändigheten af åtgärders vidtagande för vår handels, vår sjöfarts och våra kuststäders försvar. Ett sådant försvar kan åstadkommas dels medelst flottans minbåtar eller andra mindre fartyg och dels genom befästningar eller strandbatterier; och jag hoppas, att motionären genom denna sin motion må inverka på regeringen, så att den med mera kraft än hittills måtte taga denna fråga i öfvervägande, hvilket väl egentligen varit meningen med densamma. Ty att bifalla motionen, dertill är frågan för närvarande allt för litet utredd. Vi veta icke alls nu, hvad vi derigenom verkligen beslutade. Dessa 162,000 kronor skulle antagligen endast blifva en obetydlig och ringa del af de kostnader, som en befästning på en så vigtig plats som Göteborg skulle komma att kräfva, och derest det skulle blifva något bevändt med densamma, tror jag, att vi allt finge vara beredda på allra minst ett par millioner. Derför anser jag, att det verkligen vore icke så litet oförsigtigt att nu på rak arm besluta påbörjandet af en befästning, angående hvilken ännu icke någon utredning eller något förslag af regeringen mig veterligen blifvit uppgjort, och af det skäl att jag finner det i hög grad obetänksamt af Riksdagen att nu bifalla denna motion, men också endast af detta skäl instämmer jag med siste talaren och yrkar afslag å motionen.

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.
(Ports.)

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Herr talman! Jag må säga, att jag blef öfverraskad, då jag hörde, att man i kammaren yrkat bifall till denna motion. Huru ofta är det icke, i synnerhet i denna kammare, men ibland äfven i Första Kammaren, som man behandlat anslagsfrågor, hvilka kommit från Kongl. Maj:tt fullt utredda, men ändock har man icke ansett sig hafva råd att gifva hvad Kongl. Maj:tt begärt, och nu skulle man helt enkelt på grund af en enskild motion bedja Kongl. Maj:tt använda den ifrågavarande penningfonden till bestridande af de vigtigaste förberedande arbetena till Göteborgs skyddande mot anfall från sjösidan. Det skulle läggas ned 162,000 kronor för ifrågavarande ändamål, och naturligtvis finge vi sedan vara beredda på att gifva alla de millioner, som skulle erfordras för att få reda på, hvart de 162,000 kronorna tagit vägen, ty det skulle ju blott vara förberedande arbeten. Antingen skulle man kasta bort de 162,000 eller ock vara beredd på att anslå de betydliga summor, som derutöfver erfordrades för att fullborda det arbete, som skulle påbörjas med dessa penningar. Vi hafva redan fästningsbyggnader, vi hafva sett, hvad det kostat att få dem färdiga. Vi började i fjor att befästa Vaberget, och vi få väl nu fortsätta för att taga reda på, hvart de penningarne tagit vägen, ty sedan man nu en gång börjat, får man ock lof att fortsätta. Men Riksdagen har icke visat sig synnerligt lifvad för att gifva stora anslag för fullbordande af Karlsborgs fästning, i fråga hvarom dock förelåg ett utarbetadt förslag och man visste hvad vederbörande ville hafva för ändamålet, och att vid sådant förhållande

Ang. användande af en per mille-fonden till Göteborgs försvar åt sjösidan.
(Forts.)

nu så att säga på rak arm antaga denna motion, förefaller mig oerhördt och nästan exempellöst i våra riksdagsannaler.

För afslag å densamma erfordras ingen vidtomfattande motivering. Mig synes de skäl, utskottet anfört, vara tillräckliga derför och till bifall till utskottets förslag, till hvilket jag också anhåller om kammarens bifall.

Herr Svensson från Karlskrona: Herr talman, mine herrar! Oaktadt jag till fullo instämmer i de skäl för Göteborgs bevästande, som af en talare på göteborgsbänken framhållits, och oaktadt jag nogsammt inser vigten häraf, när Göteborg är vår näst största handelsstad och lätt tillgänglig från sjösidan och således i första hand utsatt för anfall af fiendtliga fartyg, så, när jag har mig bekant, att för en kortare tid sedan Kongl. Maj:t tillsatt en komité för att utarbete förslag till mera omfattande minförsvar till skydd för våra sjöstäder, i synnerhet de, som ligga inom större skärgårdar, anser jag, att detta förslag, såsom det bästa vi kunde få, bör afvaktas. Ett bifall till motionen skulle leda endast till ett bortkastande af dessa 162,000 kronor såsom en handpenning för de millioner, som skulle erfordras för ett verksamt bevästande af Göteborgs stad, och endast af den grund, att jag anser att dessa penningar icke nu skulle blifva väl använda, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Efter det herr talmannen gifvit propositioner enligt de yrkanden, som förekommit, bifölls utskottets hemställan.

§ 9.

Ang. ändring i 55 och 56 §§ utskökningslagen.
Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändringar i utskökningslagen den 10 augusti 1877.

I motionen n:o 44 hade herr *J. Bromée*, med hvilken fyra andra ledamöter af kammaren instämt, föreslagit, »att Riksdagen ville besluta följande ändringar i 55 och 56 §§ utskökningslagen, nemligen i

55 §:

För fordran, som grundar sig på klar, till betalning förfallen förbindelse, som ock fordran enligt protokoll öfver offentlig auktion, hvilken härleder sig från inrop af lösegendom och är till betalning förfallen, må ock, ändå att betalningsskyldighet ej blifvit gäldenären ålagd, utmätning ske etc.

56 §:

Vill någon erhålla utmätning enligt 55 §, skall skriftlig ansökan jemte originalfordringsbeviset, der utmätning äskas på grund af sådant, och protokollet vid auktionen eller utdrag deraf, om utmätning skall ske på grund af dessa handlingar, till utmätningssmannen aflämnas».

I *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde emellertid ut- *Ang. ändring*
skottet, att herr Bromées förevarande motion, n:o 44, icke måtte af *i 55 och 56*
Riksdagen bifallas. *§§ utsöknings-*
lagen.

Efter uppläsande häraf anförde:

(Forts.)

Herr Bromée: Herr talman, mine herrar! I min motion har jag yrkat att 55 § utsökningslagen skulle så förändras, att utmätning, utan att genom dom eller utslag betalningsskyldighet vore ålagd, finge verkställas på klara, till betalning förfallna och ostridiga skuldebref, alldeles på samma sätt som nu sker, enligt samma paragrafs stadgande, med fordran enligt auktionsprotokoll öfver försäld löseegendom. Med detta yrkande, och då jag alltid tänkt mig, såsom jag skrifvit i motionen, att slutet af paragrafen skulle hafva samma lydelse som den nu har, har jag icke kunnat finna, att ändringen skulle kunna innebära någon fara hvarken för fordringsegaren eller gäldenären. Lagutskottet anför ändock såsom ett af de viktigaste skälen för sitt afstyrkande, att mitt förslag »icke innefattar några sådana bestämmelser till den verkliga eller förmente gäldenärens skyddande mot obehöriga tvångsåtgärder, som funnos intagna i det år 1877 framlagda förslaget». Jag anser dock, att med bibehållande af det stadgande, som finnes i slutet af paragrafen, tillräckligt skydd förefinnes mot dylika tvångsåtgärder. Der står nemligen, att utmätning får ske »der gäldenären vid utmätningstillfället utan jäf erkänner skulden; dock skall utmätningssmannen, innan utmätningen verkställles, taga skriftligt bevis antingen af gäldenären sjelf eller, om han ej kan skrifva eller ej vill beviset meddela, af två ojäfviga män». Jag hoppas, att kammaren med mig skall finna, det både den »verkliga och förmente» gäldenären äro tillräckligt skyddade mot obehöriga tvångsåtgärder genom orden: »der gäldenären vid utmätningstillfället utan jäf erkänner skulden». Det är ju då tydligt och klart, att om gäldenären vid utmätningstillfället säger, att han icke utgifvit förbindelsen eller nekar för den, under uppgift att den är falsk, eller åberopar genfordran, eller gör någon annan invändning, så kan utmätning ej ske enligt 55 §, utan då måste utmätningssmannen taga upp invändningen och hänvisa sökanden att vid domstol utföra sin talan. Jag kan således icke inse, att häri ligger någon fara för gäldenären, men väl är det en nyttig ändring och en billig skattejemkning för de mindre bemedlade, som just drabbas hårdast af dessa utsökningskostnader.

Utskottet har vidare stödt sitt afstyrkande på det särskilda utskottets vid 1877 års riksdag afgifna yttrande öfver nya lagberedningens förslag till ny utsökningslag, som låg till grund för Kongl. Maj:ts förslag, och anför i sådant afseende, att Riksdagen då afslog den 54 §, sådan den lydde i det kongl. förslaget. Men förhållandet var tydligen det, att Riksdagen afslog denna paragraf just därför, att den innehöll särskilda stadganden om, såsom utskottet säger, »en strängare exigibilitet», hvilken otvifvelaktigt skulle hafva medfört onödiga kostnader och besvär. I den nu antagna lagen äro inga sådana stränga åtgärder föreskrifna för att utan dom vinna utmätning för fordran enligt auktionsprotokoll, och mig veterligen har icke den ringaste olägenhet för-

Ang. ändring i 55 och 56 §§ utsökningslagen.
(Forts.)

sports hvarken för fordringssegare eller gäldenär under de något mer än elfva år utsökningslagen tillämpats. Och då det gått så bra med tillämpningen af stadgandet om utmätning för fordran enligt auktionsprotokoll, så är jag öfvertygad att det skall visa sig gå lika bra, om med klara, till betalning förfallna reverser får förfaras på samma sätt.

Utskottet anför äfven, att den ytterst stränga exekutiva kraft, som blifvit åt ifrågavarande skuldebref i lagförslaget tillerkänd, lätteligen kunde medföra stora vådor för gäldenären och ställa honom hjälplös mot bedrägerier. Genom stadgandet i 55 §, som jag förut framhållit, anser jag, att gäldenären är fri från alla faror och bedrägerier, om han blott rätt och slätt bestrider krafvet, då utmätningssmannen kommer för att göra utmätningen, och fordringsanspråket må då efter stämning utredas vid domstol. Är då en förfalskning eller andra svarare bedrägerier begångna af fordringssegaren, så eger ju gäldenären lika rätt som annars är fallet att beifra dem. Således kan jag icke för min del finna, att utskottet från denna synpunkt haft skäl att afstyrka min motion.

På grund af detta mitt anförande anser jag öfriga af utskottet anförda betänkligheter jemväl böra falla, i synnerhet som jag icke tänkt mig eller kan finna behöfligt att åt skuldebrefven skulle gifvas något slags karakter af exekutorisk urkund genom att anlita offentlig myndighet, en omväg och en kostnad, som just genom antagande af mitt förslag skulle undvikas, om ingendera parten önskade eller funne behof af sadana åtgärder.

Jag tar mig därför friheten yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Lilienberg: Herr talman! Motionären har föreslagit, att den rätt till direkt utmätning, som nu är medgifven på grund af auktionsprotokoll, måtte utsträckas. Man kan då tänka sig två sätt. Det ena, såsom motionären föreslår, vore att denna rätt skulle utsträckas till hvarje klar och förfallen förbindelse; men då måste man medgifva underexekutor rätt att ingå i pröfning af för det första om en förbindelse är för handen, och för det andra om densamma är klar, och en sådan rätt för underexekutor har lagutskottet icke ansett lämplig. Det andra sättet skulle vara att fordra en viss form för en sådan handling, för hvilken denna direkta utmätningssätt skulle medgifvas. Men i så fall anser jag det skäl giltigt, som lagutskottet hemtat från 1877 års särskilda utskotts betänkande, nemligen att följden skulle blifva den, att fordringssegaren komme att kräfva denna form för alla fordringsbevis, och detta skulle medföra åtskilliga svårigheter. Jag kan därför icke se, att motionären anfört giltiga skäl för sitt förslag, utan yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Husberg: Herr talman! Mine herrar! Det är naturligtvis klart, att skyndsamhet i lagsökningsväsendet är ett ovärderligt godt, och i samma mån man kan befrämja densamma, utan att rättssäkerheten äfventyras, bör man söka göra det. Motionären har här framlagt ett förslag, som jag för min del anser innefatta en tanke, hvilken kanske icke bör allt för lätt affärdas. Han har nemligen föreslagit den

förenkling i lagsökningsväsendet, att, när en fordringsägare kräfde gäldenären på en revers, som denne godkände, skulle icke den vanliga långsamma lagsökningsproceduren behöfva anlitas, utan utmätning skulle kunna af kronofogden omedelbart verkställas. Han vill således, att samma regler, som gälla i afseende på auktionsfordran för lösören, skola tillämpas på sådana obestridda skuldebref. I afseende på auktionsfordran för försälda lösören gäller nemligen enligt utsökningslagen, att, derest gäldenären vid utmätningstillfället utan jäf godkänner krafvet, kan fordran genast utmätas. Nu vill motionären, att, om fordringsägaren kommer med ett skuldebref, som gäldenären icke vill bestrida, må äfven utmätning kunna genast ske.

*Ang. ändring
i 55 och 56 §§
utsöknings-
lagen.
(Forts.)*

Det är uppenbart, att detta skulle kunna lända till förenkling i lagsökningsväsendet uti en hel mängd fall; ty den, som handlagt lagsökningsärenden, vet väl, att det öfvervägande antalet lagsökningsmål, som förekomma hos länsstyrelserna, består af sådana, i hvilka gäldenären icke alls har något bestridande att framställa. Det är nu mycket möjligt och jag håller till och med troligt, att vissa praktiska betänkligheter skulle kunna finnas mot motionärens förslag, men icke har lagutskottet — efter hvad jag kan se — påpekat någon af dem.

Huru vederlägger lagutskottet motionärens förslag? Jo, derigenom att lagutskottet återgifver ett utlåtande, som vid 1877 års riksdag afgafs af ett särskildt utskott angående s. k. exekutoriska urkunder. Nå, hvad menar man med exekutoriska urkunder? Dermed menar man sådana skriftliga fordringshandlingar, som kunna gå till utmätning omedelbart, vare sig gäldenären förklarar sig deröfver eller icke, bestrider krafvet eller icke, protesterar eller icke. De gå till utmätning lika omedelbart som domar eller utslag, möjligen med återvinningsrätt vid domstol. Detta är något helt annat än hvad motionären föreslagit. Han har icke föreslagit, att fordran på grund af skuldebref skulle kunna omedelbart utmätas, om gäldenären protesterar, utan endast om gäldenären godkänner skulden. Lagutskottets citerade stycke är i och för sig mycket bra, men har det felet, att det icke träffar motionärens förslag, utan angår en helt annan sak.

Att utlåtandet angår ett helt annat förhållande tror jag man kan se, om man genomgår detsamma i dess hufvudpunkter. På sidan 3, öfverst i betänkanudet säger, utskottet, att förslaget nog kunde erbjuda många fördelar inom folkrika länder, som ega ett utbildadt notariatväsende. Ja, detta kan gälla om de exekutoriska urkunderna, men icke tillämpas på motionärens förslag. Icke behöfver väl samhällsutvecklingen vara stor, för att en skuldsedel skulle kunna af kronofogden utmätas, om gäldenären icke har något att emot densamma invända. »Antagligen», säger utskottet vidare, »skulle anordningen ej komma till någon allmänare användning, utan stanna blott på papperet.» Hvarför detta? Jag tror, att den skulle komma att få en ganska omfattande praktisk tillämpning. — Lagutskottet lemnar sedan en framställning om de vådor, som för gäldenären skulle kunna uppstå och hvilka skulle ställa honom alldeles hjälplös mot bedrägerier. Jag kan icke förstå, huru detta kan tillämpas på det föreliggande förslaget. Icke kan man, såsom utskottet framhåller, få utmätning på en falsk skuldsedel, då förslaget förutsätter, att gäldenären är när-

Ang. ändring i 55 och 56 §§ utskökningslagen.
(Forts.)

varande vid utmätningstillfället, och gäldenären måste väl vara så klok, att han bestrider en falsk skuldsedel. — Vidare påpekar lagutskottet de svårigheter, som skulle kunna uppstå, då gäldenären är frånvarande och icke kan vid utmätningen bevaka sin rätt. Nej, mine herrar, gäldenären skall icke alls vara frånvarande, ty utmätningen skulle få ske endast så vida gäldenären *vid utmätningstillfället* utan jäf erkände skulden. Således se herrarne, att lagutskottet har vederlagt något helt annat än hvad motionären föreslagit. Så vidt jag kan förstå, finnes icke ett enda ord i betänkanDET, som kan tillämpas på motionärens förslag; och det förefaller mig, som om utskottet icke sett riktigt derpå. Visserligen har motionären i sitt förslag begagnat ett måhända förrädiskt »etc.». Han vill nemligen, att § 55 utskökningslagen skall lyda på detta sätt:

»För fordran, som grundar sig på klar, till betalning förfallen förbindelse, som ock fordran enligt protokoll öfver offentlig auktion, hvilken härleder sig från inrop af lösegendom och är till betalning förfallen, må ock, ända att betalningsskyldighet ej blifvit gäldenären ålagd, utmätning ske etc.»

Men om man slår upp utskökningslagen och läser, så ser man, hvad detta »etc.» betyder, och der står: ... »der gäldenären vid utmätningstillfället utan jäf erkänner skulden». Det är således *derom* motionärens förslag handlar och icke om något annat. Jag vill icke nu yttra mig om, huruvida motionärens förslag i och för sig är riktigt. Den invändning, som nyss rigtats deremot från utskottets vice ordförande, nemligen om faran att tillerkänna underexekutor en pröfningsrätt af skuldsedeln beskaffenhet, är icke farlig. Denna pröfningsrätt har af motionären tillerkänts gäldenären sjelf, och man behöfver väl icke vara så ängslig, att man icke kan tillerkänna underexekutor att verkställa utmätning på grund af en skuldsedel, der gäldenären sjelf icke har någon invändning att göra.

Det är, som sagdt, både möjligt och troligt, att betänkligheter kunna förekomma mot motionärens förslag, men lagutskottet har icke förebragt några sådana. Jag kan därför icke se annat, än att betänkanDET bör till utskottet återremitteras, hvarom jag, herr talman, ber att få framställa yrkande.

Med herr Husberg förenade sig herrar *Collander, Farup, Sundberg* från Haparanda by, *Erickson* i Bjersby, *Berg* från Eksjö och *Andersson* i Hasselbol.

Herr Lilienberg yttrade: Herr talman! Jag vill endast i anledning af den siste talarens anförande hemställa till honom, huruvida han verkligen kan anse det lämpligt, att en kronofogde skall fara å stad och söka verkställa utmätning på hvilken handling som helst. Vill han icke det, måste han förutsätta en pröfning af underexekutor, huruvida handlingen är, såsom motionären säger, först: en förbindelse och sedan: klar, till betalning förfallen. En sådan pröfningsrätt anser nu lagutskottet icke böra ått underexekutor öfverlemnas. Han hade vidare åtskilliga anmärkningar mot den motivering, lagutskottet använt, och jag vill icke neka, att några sådana med fog kunna göras.

Men jag vill också säga, att detta åberopande af det särskilda utskottets vid 1877 års riksdag betänkande har väl icke varit så alldeles ur vägen just af det skäl, som jag nyss anfört, nemligen att, om man vill stadga en viss form för dessa handlingar, för hvilka skulle medgifvas direkt utmättningsrätt, så stöter man på — hvad äfven 1877 års utskott anfört — att det kommer att försvåra krediten, emedan vederbörande fordringsägare då alltid komma att fordra, att denna form iakttages.

Ang. ändring
i 55 och 56 §§
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

Jag hemställer fortfarande om bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, beslöt kammaren
återförvisa ärendet till utskottet för förnyad behandling.

Punkten 2.

I sin motion n:o 45 hade samme motionär, herr *Bromée*, föreslagit »att 2 § i utsökningslagen måtte ändras och erhålla den lydelse, att länsmännen, hvar inom sitt distrikt, må ega rättighet verkställa utmätning och försäljning af utnätt lösegendom, då de derom af fordringsägare anlitas», men hemställde utskottet, att icke heller ifrågasvarande motion måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Bromée*: Sedan lagutskottet afstyrkt äfven denna min motion, kan det nog synas tjena till intet att försöka få kammaren på andra tankar, men jag vill ändå be att till försvar för min framställning i denna sak få anföra några ord.

Då utskottet förliden riksdag afslog den af herrar *Andreasson* och *Andersson* i *Stigen* i samma syfte väckta motionen, anförde utskottet såsom hufvudsakliga skälen för afstyrkandet samma skäl som det särskilda utskottet vid 1877 års riksdag anförde vid behandlingen af den kongl. propositionen om förslag till den nya utsökningslagen, nemligen: »att många länsmän icke egde de insigter och den ekonomiskt oberoende ställning, som erfordrades för att på eget ansvar verkställa utmättningsförrättningar; att den valrätt, utmätningssökanden skulle ega, innebure ej heller tillräcklig säkerhet i detta hänseende, emedan det icke vore blott utmätningssökandens utan äfven gäldenärens och andre rättsegandes intresse, som måste bevaras; att om alla länsmän förklarades vara utmättningsmän, blefve det därför enligt utskottets åsigt nödvändigt att äfven för dem höja kompetensvilkoren, fordra uppbördsborgen o. s. v.»

Men samma särskilda utskott yttrar jemväl: »Uppenbart torde dock vara, att detta kan (genom att kronofogdarne ensamt äro utmättningsmän) inom fögderier af större utsträckning och således framför allt inom de norra länen medföra ej blott för kronofogden stora svårigheter att kunna med tillbörlig uppmärksamhet följa de många förrättningar, som han måste till vikarie öfverlemna, utan äfven för den enskilde betydlig så väl tidsutdrägt som kostnad; och utskottet har

Ang. ändring i 55 och 56 §§ utsökningsslagen. (Forts.)

derför ansett sig böra tillse, om ändring härutinnan kunde åstadkommas.» Den ändring, utskottet då hufvudsakligen föreslog, och som sedan af Riksdagen godkändes, innehöll »att Konungens befallningshafvande egde att för bestämdt fall eller inom visst område förordna länsman eller annan lämplig person att på eget ansvar i kronofogdes ställe vara utmättningsman». Men jag skulle kunna påvisa län, och detta bland de mest vidsträckta, hvarest icke en enda vare sig länsman eller annan lämplig person är förordnad till utmättningsman. Och då kronofogdarne i de flesta fall bo i städerna, kunna herrarne lätt förstå, hvilket besvär och hvilka kostnader en utmättningsresa måste förorsaka, då en kronofogde skall verkställa den.

Det har både nu och förut af utskottet anförts, att om länsmännen skulle få blifva utmättningsmän, det blefve nödvändigt att för dem höja kompetensvilkoren, och att de därför skulle komma att fordra löneförbättring. Detta kan jag dock icke tro. Hvad det förra eller kompetensvilkoren vidkommer, så har jag nemligen icke hört annat, än att länsmännen i allmänhet kunna fullgöra de uppdrag de erhållit, att förrätta utmätningar eller försäljningar, de må dertill hafva förordnats af kronofogde eller af Konungens befallningshafvande. Göromålen blifva i båda fallen precis desamma. Och jag är viss om, att länsmännen både vilja och kunna ställa lika god uppboresborgen som kronofogdarne.

Vidare är jag också viss om, att länsmännen, om de finge rätt att verkställa utmätningar, då de derom anlitas, icke *derför* skulle komma att fordra löneförhöjning. Det är ju icke så synnerligen länge sedan de erhöllo ungefär dubbelt i lön, emot hvad de förut hade; och jag tror för min del, att de äro ganska väl aflönade. Jag har icke heller någonsin hört, att de klagat.

Allmänheten skulle deremot ovilkorligen beredas en stor vinst, om min motion bifolles, dels i afseende på snabbhet med ärendenas behandling, dels ock, hvad som är ännu viktigare, genom minskning af kostnaderna i utsökningssagen, en besparing, som hufvudsakligen skulle komma de mindre bemedlade till godo.

Jag kan alls icke begripa, hvarför sådana myndigheter som Konungens befallningshafvande skulle frukta att öfverlemna en del af utmättningsbestyren åt länsmännen. De tillsättas ju af denna myndighet; den bör således bäst känna till dem och bäst vara i tillfälle att välja skickliga och ordentliga män för tjensten i hvad fall som helst. Äro länsmännen icke skickliga, så kunna de ju för öfrigt afsättas. Och skulle länsmanscorpsen i allmänhet vara sådan, att man icke kan lita på dess duglighet och skicklighet för kallet, så anser jag det vara för mycket, att svenska folket till denna corps årligen utbetalar mellan 800,000 och 950,000 kronor. I så fall förundrar jag mig öfver, att ingen ledamot i utskottet väckt förslag om hela corpsens indragning.

Herr talman! Då jag icke föreslagit något annat i min motion, än att länsmännen skulle få rättighet att verkställa utmätning och försäljning af lösegendom, då de dertill af fordringsägare anlitas, så anser jag den dermed åsyftade reformen vara till så stort gagn för allmänheten, att jag tager mig friheten att yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Lilienberg: Vid flere föregående riksdagar, såsom t. ex. 1887 och 1888, hafva motioner i liknande syfte, som den föreliggande, blifvit väckta. De skäl, som lagutskottet nu anfört för sitt afstyrkande utlåtande i afseende å denna motion, äro de samma, som lagutskottet anfört dessa nyssnämnda år, och hvilka skäl då af kammaren blifvit godkända. Jag anhåller, att kammaren äfven nu måtte godkänna dessa skäl och bifalla utskottets förslag.

Ang. ändring
i 55 och 56 §§
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

Vidare yttrades icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

I *punkten 3* hemställde utskottet, att en af herr *O. Erickson* i Bjersby väckt motion, n:o 18, om ändring af § 102 i utsökningslagen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären, herr Erickson i Bjersby, erhöll ordet och yttrade: Det förslag till ändring i 102 § utsökningslagen, som jag i min motion framställt, har af lagutskottet blifvit afstyrkt. Så angeläget och viktigt jag än ansett det vara, att utskottet i första hand och Riksdagen sedan beaktat motionens syftemål, inser jag mycket väl, att, såsom saken nu står, då medkammaren antagit utskottets förslag, något verkligt resultat i frågan icke kan vinnas. Under sådana förhållanden finner jag icke lämpligt att nu upptaga kammarens tid med diskussion eller göra något yrkande, utan skall jag, herr talman, för närvarande låta vid saken bero.

Vidare anfördes ej. Punkten bifölls.

Punkten 4.

Bifölls.

§ 10.

Företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i strafflagen den 16 februari 1864.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

I motionen n:o 28 hade ledamoten af Andra Kammaren herr *G. Rydving* föreslagit »att Riksdagen, derest den icke föredrager att för sin del i frågan omedelbart besluta, må i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och Riksdagens pröfning underställa ett sådant förslag till ändring af gällande lag, att antingen vederbörande domstol eller polismyndighet åläggas att i sammanhang

Ang. ifråga-
satt förslag
till ändring i
lagen rörande
böters för-
vandling.

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.

med böters ådömande meddela förordnande om deras förvandling i händelse af bristande tillgång till deras fulla gäldande, eller ock Kongl. Maj:ts befallningshafvande berättigas att, utan föregående utredning om dylik bristande tillgång, om förvandlingen besluta».

(Forts.)

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att herr Rydings motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ryding: Jag anhåller att i anledning af det nu föredragna betänkandet få yttra några ord, icke så mycket därför, att min motion blifvit afstyrkt, utan hufvudsakligen därför, att i betänkandet förekomma uttalanden och hänvisningar, som efter min bestämda öfvertygelse äro vilseledande och som, om de efterlevas, kunna komma att föranleda åtskilliga obehag och förvecklingar.

Till en början ber jag få förutskicka den anmärkningen, att bötesindrifningen och bötesredovisningen spela en mycket större roll i upp-bördsväsendet än kanske flertalet af herrarne föreställer sig. Uti ämnet finnas två vidlyftiga författningar, nemligen »Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående redovisning inom länen för verkställigheten af meddelade bötesbeslut och för influtna bötesmedel» af den 5 juli 1884 och en föregående kongl. kungörelse »angående indrifning och redovisning af böter och viten» af den 29 januari 1861. De belopp, som skola indrifvas, äro i allmänhet icke stora, men desto svårare är det att få in dem. Med den bofasta befolkningen går det väl an, men icke så med den lösa. En bötfäld, tillhörande denna senare kategori, får man vanligtvis söka från ort till ort och från län till län; och det slutliga resultatet blir ändå ofta att efter särdeles vidlyftiga skriftväxlingar mellan länsmännen, kronofogdarne och de särskilda länsstyrelserna en ansökan inkommer, att böterna måtte afföras eller afskrifvas. Allt, som kan leda till en förenkling i detta måste anses eftersträf-vansvärdt.

Uti min motion har jag erinrat, att enligt nu gällande lag Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke får meddela beslut om bötesförvandling förr än det visat sig, att tillgång till böternas fulla gäldande saknas. Här af uppkomma åtskilliga beaktansvärda olägenheter, i synnerhet i orter, der en stor, lös arbetarepersonal förefinnes. Böternas redovisning försvaras och försenas, och i många fall inträder en fullkomlig strafflöshet derigenom, att den bötfälde efter exekutors första besök för böternas uttagande aflägsnar sig från orten och sedermera icke återfinnes för att bringas till förvandlingsstraffets undergående.

Det är därför jag i min motion framställt förslag, att Riksdagen skulle anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och Riksdagens pröfning underställa ett sådant förslag till ändring af gällande lag, att antingen vederbörande domstol eller polismyndighet ålades att i sammanhang med böters ådömande meddela förordnande om deras förvandling i händelse af bristande tillgång till deras fulla gäldande, eller ock Kongl. Maj:ts befallningshafvande berättigades att, utan föregående utredning om dylik bristande tillgång, om förvandlingen besluta.

Lagutskottet har emellertid funnit dessa båda af mig föreslagna alternativ föga lämpliga. »Att, såsom i första rummet föreslagits», säger lagutskottet, »öfverlemnna åt den myndighet, som ådömt böterna, att i sammanhang med böternas ådömande förordna om deras eventuella förvandling, synes icke stå i öfverensstämmelse med den karakter af verkställighetsåtgärd, som uppenbarligen tillkommer bötesförvandlingen.» Nu är det ju i allmänhet vanskligt eller till och med gagnslöst att tvista om ord eller definitioner, men mig synes det likväl, att med verkställighetsåtgärd borde i detta fall menas, att sedan den dömande myndigheten bestämt, hvilket straff den skyldige skall undergå, den administrativa myndigheten bringar samma beslut till verkställighet. Före utfärdande af 1864 års strafflag förfors också alltid sålunda, att domstolen dömde den skyldige att böta så och så mycket eller att vid bristande tillgång till böternas gäldande undergå så och så många dagars fängelse vid vatten och bröd.

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.
(Forts.)

Motiven till, att detta ändrades, har jag icke hunnit taga reda på — då skulle man gå så långt tillbaka som till början af 1840-talet, då första gången förslag till ny strafflag framlades — men jag förmodar, att det skett af beqvämlighetshänsyn mot domstolarne, en hänsyn, som nu likväl visat sig medföra rätt ledsamma följder.

Det andra alternativet skulle åter, enligt lagutskottets förmenande, »leda derhän att Konungens befallningshafvande måste på förhand verkställa förvandling af samtliga i saköreslängd upptagna bötesbelopp, hvilket, med afseende på en stor del af dessa, sedermera skulle visa sig vara fullkomligt onödigt, då böterna af den sakfælde erlades».

Det är således utaf ömhet mot Kongl. Maj:ts befallningshafvande för det ökade och i vissa fall onödiga besvär, Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle få, som utskottet afstyrkt detta alternativ. Men, mine herrar, detta besvär vore försvinnande litet i jernförelse med all den skriftvexling, som under nu rådande förhållanden eger rum, och för min del skulle jag mycket gerna underkasta mig det.

Slutligen säger lagutskottet, att ett »sådant förfarande skulle medföra svårigheter i de fall, då hofrätt eger förordna om sammanläggning af straff». Ja, detta skulle kanske komma att ega rum i ett fall af tusen, eller något sådant, kanske ej ens så ofta. Ty andra kap. 12 § strafflagen meddelar de allra uttryckligaste bestämmelser om, huru böter skola förvandlas, de der genom flere domar ålagde äro, äfvensom att, när en förvandling redan egt rum, den förfaller, om annan förvandling kommer att sökas på nytt; och dylika fall blefve de allra oftast förekommande.

Detta är nu lagutskottets egentliga skäl; och att de icke väga tungt, hoppas jag, att herrarne hafva funnit. Men det är icke egentligen detta, som uppkallat mig, utan lagutskottets relation om förfaringssättet i åtskilliga län, ett förfaringssätt, som utskottet för sin del gillar och till och med anbefaller till efterföljd.

Lagutskottet talar om, att när i dessa län länsmanen fått saköreslängden, först han sjelf tecknar på den, att han, i egenskap af åklagare, är nöjd med domstolens utslag. Sedan låter han målsegaren påteckna samma förklaring. Så begifver han sig »till den bötfälldes bostad, erhåller jemväl dennes skriftliga förklaring, att han med ut-

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.
(Forts.)

slaget åtnöjes, och företager undersökning, huru vida den bötfälde eger tillgång till böternas gäldande. Befinnes detta icke vara fallet, tecknas bevis härom å samma handling, hvarefter den bötfälde kan genast införpassas till länshäktet». Jag ber först att få påpeka, att de bötfälde, som göra dessa medgifvanden, hvilka de alls icke behöfde göra, måtte vara mycket beskedliga, i synnerhet med fäst afseende derå, att detta medgifvande har till följd, att de komma att häktas och införpassas till länshäktet. Annars heter det ju: »Den, som vinner tid, vinner allt», och eget är, att icke äfven dessa tänka på samma sätt.

Mot lagutskottets påstående åter, att den bötfälde genast kan införpassas till länshäktet, sedan länsmannen erhållit hans påskrift å saköreslängden och undersökningen egt rum, vågar jag inlägga min bestämda reservation. Detta skulle ju hafva till följd, att en person kan häktas och införpassas till länshäkte för att undergå ett straff, som ännu icke är af någon myndighet bestämdt; och detta kan omöjligen vara rätt.

Vidare säges det, att »sedan han dit inkommit och inför fängelsedirektören bekräftat sin förklaring, att han åtnöjes med utslaget, inlemnas handlingarna till Konungens befallningshafvande, som verkställer förvandlingen och tecknar beslut derom å samma handling, der de förut omförmälda bevisen finnas tecknade».

För det första är det någonting märkvärdigt, att det är inför fängelsedirektören han skall bekräfta sin förklaring. Jag vet icke, hvar detta finnes stadgadt. En kongl. förordning »angående verkställighet, i vissa fall, af straff, ädömdt genom icke laga kraft egande utslag» af den 30 maj 1873, och hvarigenom häktade personer kunna börja undergå straff, oaktadt utslaget icke vunnit laga kraft, säger att en dylik förklaring af den häktade skall afgifvas inför *Konungens befallningshafvande*, och jag har icke någonstädes påträffat det stadgandet, att en så vigtig förklaring får afgifvas inför fängelsedirektören.

Jag vill vidare genom ett exempel visa, hvarthän sådana egenmäktiga åtgärder skulle leda. Vi antaga, att fangföraren inkommer till länshäktet med den häktade t. ex. en lördagseftermiddag, sedan länsstyrelsen redan slutat sin session för samma dag. Detta kan ju vara oafsigtigt: naturhinder och dylikt kan hafva föranlett det. Hvad blir då följden? Skall fängelsedirektören taga emot den person fangföraren har med sig, oaktadt denne icke har några papper på, att han blifvit ädömd fängelsestraff? Och om fängelsedirektören gör detta, skall då Konungens befallningshafvande nästa måndag meddela en resolution, som är antedaterad, daterad på lördagen, för att dermed möjligtvis skyla öfver det egenmäktiga förfaringssätt, hvartill både länsmannen och fängelsedirektören gjort sig skyldiga?

Jag tror, att af detta framgår, att det af lagutskottet rekommenderade förfaringssättet går — såsom ock herr vice ordföranden i lagutskottet sagt — betydligt vid sidan af lagen. Men det egendomligaste är dock, att lagutskottet icke talat om, huru det skall förfaras, när den bötfälde *icke* tecknat på en sådan förklaring; och att detta blir händelsen i de flesta fall, det bör hvar och en veta, som något litet känner den menskliga naturen. För alla dessa fall har lagutskottet icke vågat säga ut, att länsmannen är berättigad att häkta

en person för att befordra honom till straff, som ännu icke blifvit ådömdt. Och vid sådant förhållande hoppas jag herrarne finna, att min motion återkommer med hela sin tyngd och hela sitt berättigande.

Jag vill ej vidare yttra mig i denna sak, då jag kanske redan allt för länge upptagit kammarens tid. Frågan är liten och icke af något synnerligt intresse. Men lösningen af densamma är icke heller så särdeles svår. Då emellertid en sådan lösning kunde föranleda en förenkling i räkenskaperna, en inskränkning i mångskrifveriet och framför allt en ökad aktning för lagen och ett upphäfvande af det strafflöshetstillstånd, som så ofta blir följden af den i förevarande hänseende nu gällande lag, vågar jag hemställa att kammaren, med afslag på utskottets utlåtande, ville bifalla min motion.

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.

(Forts.)

Herr Lundberg: Både när förslaget till nu gällande strafflag förevar vid 1863 års riksdag och vid senare riksdagar, hafva befogade anmärkningar framstälts mot stadgandet i 2 kap. 13 § strafflagen rörande beslut om bötesförvandling. För min del har jag ansett och anser jag fortfarande, att ifrågavarande förvandlingsbeslut, då anledning förefinnes till antagande att den sakfælde saknar tillgång till böternas erläggande, borde, utan fornlilig undersökning eller företeende af bevis om saknaden af sådan tillgång, kunna meddelas af Konungens befallningshafvande och af underdomstolarne, efter hemställan af åklagare, kronouppbördsman eller stadsfogde. Men jag kan icke anse det skäligt eller af behovet påkalladt att i hvarje särskildt fall, såsom motionären föreslagit, domstolen eller polismästaren skulle verkställa förvandling af böterna i sammanhang med deras ådömande; och än mindre tror jag det vore lämpligt föreskrifva, att Konungens befallningshafvande icke skulle lemna handräckning för böternas uttagande annerledes än i sammanhang med förvandlingsbeslut.

Hvad angår det förfaringssätt utskottet omnämnt i afseende på personers befordrande till fängelsestraff i stället för ådömda böter, anser jag detsamma icke vara lagligt och i allt fall icke användbart, då, såsom motionären förutsatt, den bötfälde icke har benägenhet att tillmötesgå, samt skulle ej heller blifva det, då fråga är om verkställighet utaf sådana böter, som ådömts personer, hvilka vistades på annat ställe, än der de blifvit dömda. Förhållandet är, såsom det blifvit upplyst, mycket olika inom olika län; och i detta hänseende torde jag i enlighet med hvad jag anförde vid 1876 års riksdag få meddela, att i det län jag tillhör måst uti ifrågavarande afseende sålunda tillgå, att, om någon å landet boende person blifvit af rådstufvurätt bötfäld, magistraten, efter det från rådstufvurätten meddelats saköreslängd, deraf insänder utdrag till Konungens befallningshafvande med begäran, att de ådömda böterna måtte uttagas. Sedan saköreslängdsutdraget från Konungens befallningshafvande tillbandakommit vederbörande kronofogde och länsman, verkställes undersökning; och för den händelse tillgång saknas hos den bötfälde, återkommer saköreslängdsutdraget till magistraten med åtecknad bevis om bristande tillgång. Då erfordras från rådstufvurätten utslag eller domboksutdrag eller ett, å från landskansliet erhållen blankett tecknad så kalladt domboksbevis, upptagande, utom hvad saköreslängdsutdraget innehållit, det lagrum, på grund

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.

hvaraf den ifrågavarande personen blifvit till böter fäld, och derefter får man åter vända sig till Konungens befallningshafvande med begäran om böternas förvandling, hvarom å landskansliet meddelas beslut, hvilket derifrån öfverskickas till magistraten och måste genom förnyad skrifvelse till Konungens befallningshafvande återsändas med anhållan om verkställighet, som inom landshöfdingsembetet i Halland anses tillhöra landskontorets åliggande.

(Forts.)

Det är uppenbart, att ett sådant förhållande icke kan vara lämpligt. Jag anser därför äfven, att stadgandet uti ifrågavarande paragraf af strafflagen påkallar en ändring; och ehuru jag icke, såsom jag antydte, kan gilla motionärens förslag oförändradt, tror jag dock, att lagutskottet borde, om frågan å nyo toges i öfvervägande, kunna med anledning af motionen inkomma med ett förslag, som vore antagligt. Hade därför återremiss yrkats, skulle jag deruti velat instämma.

Herr Lilienberg: Såsom herrarne behagade finna, har jag reserverat mig mot utskottets hemställan i denna punkt. Och då jag i allt väsentligt kan instämma uti hvad motionären nu anfört, vill jag inkränka mig dertill.

Herr Wendt: Motionären har såsom hufvudskäl för motionen anfört, att han vill förekomma den strafflöshet, som uppstår derigenom att personer tillhörande den lösa befolkningen, hvilka blifvit sakfälda, öfvergifva orten innan straffet hunnit verkställas. Dessutom skulle motionens bifallande föranleda förenkling och mindre besvär i räkenskaperna samt derjemte förekomma mångskrifveri.

Hvad nu det beträffar, att lösa personer ofta undgå dem ådömdt straff, så lär det väl icke förekommas genom bifall till motionärens förslag. Den metod, som i de flesta län begagnas, har af utskottet framhallits. Deremot har motionären gjort den invändningen, att det måtte vara mycket beskedliga sakfälda, som förklara sig nöjda med utslagen. Men det möter väl icke hinder, att på samma gång saköreslängden utsändes till verkställighet, den åtföljes af vederbörligt bevis, att utslaget vunnit laga kraft. Vid sådant förhållande torde det icke förefinnas något hinder för, att då utmätningssmannen konstaterat, att den sakfälda saknar tillgångar till de ådömda böternas gäldande, han förser handlingarna med bevis derom och insänder dem på samma gång som han införpassar den sakfälda till att undergå motsvarande straff.

Det är endast en verkställighetsåtgärd, ty vi hafva ju bestämda tariffer, huru böter skola förvandlas till motsvarande fängelsestraff, så att i det fallet inga hinder torde möta. Skulle, såsom motionären föreslagit, *alla* ådömda böter genast förvandlas, så undrar jag, om icke mångskrifveriet skulle återkomma i fördubblad styrka. Ty huru många böter erläggas icke utan att förvandling behöfver ske och utan att motsvarande förvandlingsstraff kommer i fråga. Antagandet af motionärens förslag skulle enligt mitt förmenande betydligt öka göromålen. Som jag alltså icke kan inse, att något skulle vinnas genom bifall till motionen, så får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström från Visby: Jag skall för min del bedja att få instämna i den förste talarens yttrande och yrkande. Endast några få ord vill jag tillägga rörande det förfaringssätt, som lagutskottet ansett lämpligt, nemligen att sedan en person blifvit fäld till böter och utslaget skall verkställas, länsmanen skaffar sig från domaren bevis derom, å hvilket bevis tecknas af så väl åklagaren som målseganden att de åtnöjas med utslaget, samt att länsmanen derefter infinder sig hos den bötfälde för uttagande af böterna, och om tillgång dertill hos honom saknas, skaffar sig äfven dennes förklaring att han åtnöjes med utslaget, och införpassar honom till cellfängelset. Ja, men om han *icke* vill förklara sig nöjd, så är ju förfaringssättet oanvändbart. Det är väl högst egendomligt, att till allmän efter rättelse förorda en praxis, hvars användbarhet är helt och hållet beroende af den sakfäldes godtycke. I orter med en fast arbetarebefolkning kan jag föreställa mig, att denna praxis är ofta nog användbar, ty der får man väl i de allra flesta fall den sakfäldes medgifvande, att han är nöjd med utslaget, då det ju måste vara honom likgiltigt, om han någon dag förr eller senare aftjenar böterna. Men i det af motionären angifna fallet, att man har att göra med en stor lös arbetarebefolkning, som tid efter annan flyttar från den ena orten till den andra och ofta kommer i kollision med strafflagen, så torde det vara uppenbart, att en sådan person i de flesta fall vägrar att förklara sig nöjd med utslaget, då han dermed har utsigt att vinna straffrihet, om han flyttar till en ort, som är obekant för kronobetjeningen i den ort, der straffet ådömts; och jag må säga, att han vore dum eljest.

Vidare förordar lagutskottet, förutsatt att den sakfælde afgif skriftligt erkännande att han åtnöjes med utslaget, att han skall föras till länsfängelset och der ytterligare bekräfta sin förklaring. Men om han nu nekar dertill, i hvilket fall han naturligtvis måste släppas, hvem skall då betala kostnaderna för hans forsling? Icke kan kronan, synes det mig, vara skyldig dertill, då ej något förvandlingsbeslut förefinnes. Det blefve då länsmanen, som kostnaden komme att drabba. Det samma skulle inträffa, om den sakfælde vid ankomsten till cellfängelset betalade bötesbeloppet. Jag erinrar mig från den tid, jag hade min verksamhet i Norrbotten, att det ej var ovanligt att personer, som af Enontekis häradsrätt blifvit dömda till 2 kronors böter för stämmings försittande, men befunnits sakna utmättningsbara tillgångar till böternas gäldande och i följd deraf skulle undergå förvandlingsstraff, läto nerforsla sig till Haparanda, der cellfängelset är beläget, omkring 40 mils väg, icke i afsigt att aftjena böterna, utan för att få göra den långa resan gratis; ty när de sedan kommo fram, så betalade de bötesbeloppet och måste således släppas. I ett sådant fall är det godt, om länsmanen har förvandlingsbeslut från Kongl. Maj:ts befallningshafvande på fickan, ty annars kan jag ej förstå annat än att han sjelf måste betala kostnaderna, och det kan ju inte vara lämpligt att inleda länsmanen i sådana äfventyrliga förhållanden i ekonomiskt afseende, hvartill tillämpningen af det utaf lagutskottet förordade förfaringssätt skulle leda.

Ett annat fall, der detta äfventyrliga förhållande ännu tydligare framträder, skall jag bedja att få påpeka. En till böter fäld person forslas

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt förslag till ändring i lagen rörande böters förvandling.

(Forts.)

till länsfängelset för undergående af förvandlingsstraff, men då han ankommer till fängelset, finnes det att, innan den bötfälde för berörda ändamål häktades, från annan ort ankommit utslag, hvarigenom han dömts till urbota straff. Verkställigheten kan då icke ske, förrän sammanläggning af straffen försiggått i hofrätten. Den sakfælde måste således släppas. Det är uppenbart att det då är länsmannens i otid vidtagna åtgärd att utan förvandlingsbeslut skicka den bötfälde till länsfängelset, som vållat forslingskostnaden, ty hade länsmannen innan han forslat den bötfälde till fängelset begärt Konungens befallningshafvandes förvandlingsbeslut, så hade en sådan begäran af nyss angifna skäl måst afslås. Och det kan väl ej vara tvifvel om, i sistnämnda fall åtminstone, att det blir länsmannens skyldighet och ej statskassans att ersätta kostnaden.

Jag förenar mig med den förste talaren i hans yrkande.

Herr Ryding: Utskottets försvarare anmärkte, att ett strafflöhetstillstånd ej heller genom bifall till min motion kunde undvikas. Detta är fullkomligt riktigt. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att så, som det nu är bestämdt, den bötfälde måste sökas två gånger, innan han befordras till undergående af förvandlingsstraffet. Först skall han sökas för att få det utrönt, huruvida han eger tillgång till böternas gäldande, derpå skola handlingarna insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande för att få förvandlingen af böterna verkställd, och sedan skall han å nyo sökas för att befordras till förvandlingsstraffet, och vid det senare tillfället kan det blifva ganska svårt att få rätt på honom. Att det är större utsigt för en bötfäld att undgå straffet, när han skall sökas två gånger, än det vore, om han blott behöfde sökas en gång, är ju alldeles tydligt.

Så fort jag fick höra, till hvilket slut lagutskottet kommit, vände jag mig till en ledamot af denna kammare, hvilken tillika är medlem af en länsstyrelse, och begärde att få veta huru det tillgick inom hans län. Jag fick då några exemplar af de bötesförvandlingsblanketter, som der användes, och på dem står upptaget först vederbörande domares bevis om de ådömda böterna, vidare undersökningsförrättarens bevis om saknad bötestillgång, sedan förvandlingsresolutionen, och först derefter kommer förpassningen, hvilket också, såsom jag förut antydt, är enligt min åsigt det enda lagliga förfaringssättet. Det ökade besvär, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle få genom att på en gång utföra förvandlingen, har äfven blifvit vidrördt; men jag ber få nämna, att det schema, efter hvilket förvandlingarna ske, är så enkelt, att det tager mycket liten tid att utföra siffrorna för förvandlingsstraffet.

Jag tillåter mig därför att fortfarande yrka bifall till min motion; men då min uppmärksamhet blifvit fäst på, att de deri förekommande orden »derest den (Riksdagen) icke föredrager att för sin del i frågan omedelbart besluta», icke numera hafva någon tillämplighet, torde dessa ord få utgå.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf, i enlighet med de gjorda yrkandena, proposition 1:o på bifall till utskottets hemställan och 2:o på afslag å densamma och bifall till den i ämnet

väckta motionen med den af herr Ryding under öfverläggningen föreslagna förändring; och fann herr talmannen den senare propositionen hafva de flesta rösterna för sig. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår hvad lagutskottet hemställt i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 14 och bifaller herr G. Rydings i ämnet väckta motion med den ändring deri, som af herr Ryding under öfverläggningen föreslagits,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren bifallen.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 142 ledamöter röstat ja mot 40, som röstat nej; hvadan kammaren beslutat att, med afslag å utskottets hemställan, bifalla herr G. Rydings i ämnet väckta motion, dock med uteslutande af de mellan orden »Riksdagen» och »må i underdånighet anhålla» förekommande orden »derest den icke föredrager att för sin del i frågan omedelbart besluta».

Punkten 3.

Herr O. W. Redelius hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 48, föreslagit, »att Riksdagen för sin del behagade besluta ^{Ang. tillägg till 22 kap. 2 §} att till 22 kap. 2 § strafflagen foga ett nytt moment, som då skulle ^{strafflagen.} blifva det 7:de, af följande lydelse:

(2 §. Såsom bedrägeri skall anses och 1 § straffas: 1—6 mom. oförändrade.)

7 mom. Om man genom veterligen falsk uppgift angående sin affärsställning antingen tillockat sig annans penningar såsom lån eller förmått löftesman att därför ikläda sig borgensförbindelse.»

I nu föreliggande punkt hemstälde emellertid utskottet, att hvad herr Redelius i sin ifrågavarande motion föreslagit för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda:

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Nilsson i Kägglå: Då jag instämt med motionären, så torde det tillåtas mig att med några ord tillkännagifva min ståndpunkt i den nu föreliggande frågan.

I likhet med motionären har jag ansett en lagbestämmelse i det af honom angifna syftet vara alldeles oundgänglig. Det lärer väl nemligen vara för hvar och en i denna kammare bekant, huru som bedrägerier och svindlerier af alla slag höra snart sagdt till ordningen för dagen, och jag skulle kunna anföra flerfaldiga exempel på huru som personer, som blifvit tilltalade inför domstol för det de, endast

Ang. tillägg till 22 kap. 9 strafflagen. (Forts.) några dagar innan de gjort konkurs, med falska uppgifter angående sina tillgångar inloekat folk i borgensförbindelser för dem, icke kunnat, på grund af lagens bristfällighet i detta fall, ådömas ansvar.

Nu ger utskottet visserligen motionären rätt i det fallet, att utskottet synes erkänna behovet af en lagförändring, men på samma gång vill utskottet framflytta frågan till pröfning i sammanhang med ett af nya lagberedningen den 30 december 1887 afgifvet förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen, hvilket för närvarande vore hänskjutet till högsta domstolens hörande. För min del tror jag dock att en sådan åtgärd vore inkonsekvent, då ju utskottet tillförene stundom tillstyrkt mindre reformer, utan att afvakta förenämnda förslag.

Efter hvad man hört, har Första Kammaren antagit utskottets afstyrkande förslag, och ehuru jag mycket väl vet att vid sådant förhållande ingenting står att vinna, så skall jag dock be att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till herr Redelii motion.

Herr Persson i Stallerhult: Då motionären såsom motivering för sitt nu föreliggande förslag åberopat och hänvisat till motiveringen till sin under förra riksdagen afgifna motion, så vill jag erinra att sistnämnda motion hade till syfte omarbetning af hela 10 kap. handelsbalken, under det att hans motion i år endast afser att på samma motivering få ett nytt moment tillagdt till 22 kap. 2 § strafflagen.

Den röda tråd, som genomgår nu föreliggande motion, är motionärens uppfattning af vår strafflag att den är så beskaffad, att den straffar den bedragne, men låter bedragaren gå aldeles fri. Denna åsigt framhåller motionären ytterligare i den reservation, som är bifogad detta betänkande.

För min del har jag icke kunnat finna någon enda punkt i vår lag, som ger anledning till en sådan tillämpning. Det är väl helt och hållet ett förbiseende af motionären, då han i sin reservation talar om endast två personer i en lånc- eller borgensaffär, och att en tredje icke gifves. Det är aldeles naturligt, att vid dylika affärer finnes en tredje person och denne person är långifvaren. Då det väl icke torde få anses lämpligt att långifvaren får förväxlas med bedragaren, såsom motionären vill kalla låntagaren, så har jag velat nedlägga min protest mot en dylik uppfattning.

Det anföres vidare i reservationen, att lagutskottet icke åberopat något annat skäl för sitt afstyrkande af bifall till motionen, än att utskottet hänvisat till det formella skälet att strafflagen och särskildt dess 22 kap. vore under omarbetning, hvilket skäl reservanten icke funnit vara så afgörande, att motionen endast på grund deraf bort afstyrkas, da icke det slag af bedrägeri, som motionären afsåge, tillika utgjorde föremål för pröfning. Då det emellertid är att hoppas, att högsta domstolen i det utlåtande, som från densamma är att förvänta, icke lärer underlåta att taga behörig hänsyn till afhjelpande af den utaf motionären påpekade bristfällighet i lagen, så anser jag mig oförhindrad att yrka bifall till utskottets förslag i förevarande punkt. Jag föreställer mig nemligen, att, i händelse af bifall till motionen, det skulle kunna inträffa, att om en fastighetsegare, som är i behof af

penninglån, söker att få belåna inteckningar i ett hemman, hvars värde han uppger till 10,000 kronor, och lyckas att erhålla ett lån till ungefär detta belopp mot uppgifna säkerheten, men denna sedermera vid en realisation befinnes betinga endast 5- à 6,000 kronor, så skulle låntagaren i detta fall blifva bestraffad enligt det föreslagna nya lagrummet, såsom om han hade begagnat falska uppgifter, hvilket ju vore uppenbarligen orättvist. allra helst som anledningarna till den ifrågasvarande egendomens låga försäljningsvärde kunna vara af mångahanda slag, såsom allmänt prisfall å egendomar m. m. Hur jag således ser saken, så kan jag icke komma till annat resultat, än att jag anser mig böra hos herr talmannen yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Ang. tillägg
till 22 kap. 9 §
strafflagen.
(Forts.)

Herr Redelius: Jag hade alldeles icke tänkt uppträda i denna fråga, utan hade ämnat låta vid utskottets hemställan bero, väl vetande att, med den utgång frågan fått i Första Kammaren, densamma icke kan till någon vidare utgård vid denna riksdag föranleda; men jag har funnit mig föranlåten att begära ordet med anledning af den missuppfattning, hvartill den föregående talaren gjort sig skyldig.

Jag skall visserligen till en början gifva honom rätt, och det villigt, derutinnan, att den i min motion gjorda hänvisningen till motiveringen i min under förliden riksdag afgifna motion är bristfällig och kan vara vilseledande; men jag vågade taga för gifvet att de, som läste denna motivering i sammanhang med klämman i min motion vid denna riksdag, icke dervid skulle fästa afseende vid något annat än just det, som kunde anses utgöra grunden för nu föreliggande motion. Men då talaren mot mitt yttrande i reservationen: »hvilkendera af de två — ty en tredje gifves icke — skall lagen skydda», invände, att det finnes en tredje och att denne tredje person vore långgifvaren, så vill jag medgifva att i den meningen kunna finnas icke blott en tredje, en fjerde person, men huru många som helst, men vill fästa hans uppmärksamhet dera, att jag med *den ene* afsåg »den, som kommer med veterligen falska uppgifter, och med *den andre* den, som genom dessa falska uppgifter blifvit bedragen, och dervid behöfver man således icke taga hänsyn till någon *tredje*. Långgifvaren får alltid ut sitt. Men är borgensmannen den, som genom falska uppgifter lockats i borgen, måste han i alla fall betala, så att tredje mans rätt förnärmas icke. Min fråga är endast huru vida den, som lemnar falska uppgifter, kan straffas eller icke. Den andra missuppfattningen af den ärade talaren var, att jag skulle hafva sagt, att vår lag i allmänhet skyddade bedragaren. Vare det långt ifrån mig att hysa eller uttala en sådan tanke! Min mening var naturligtvis, att i detta särskilda fall följden deraf att icke något sådant stadgande förefinnes, som det jag åsyftat, blir den, att den, som blifvit bedragen, icke kan få skydd af lagen; han måste betala, bedrägeriet må franträda i hvilken form som helst, och det må ju kunna räknas såsom ett slags straff. Något annat har jag naturligtvis icke kunnat mena. Det var mot dessa missuppfattningar som jag ansåg mig böra taga till orda.

För öfrigt vet jag ej, om det kan vara skäl att göra något yrkande

Ang. tillägg till 22 kap. 9 § strafflagen. i reservationens syfte, men då ett sådant redan blifvit af en talare gjordt, instämmer jag med honom och yrkar bifall till reservationen.

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen gifvit propositioner i öfverensstämmelse med de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

*Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.*

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af väckt förslag om prestedens utbytande mot ett löfte.

I sin motion n:o 9 hade ledamoten af Andra Kammaren herr *G. E. Beskow* föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan förändring i 22 kap. 2 § kyrkolagen, att den deri föreskrifna prested vid prestvigning måtte utbytas mot ett löfte, samt att Kongl. Maj:t täcktes för nästa kyrkomöte framlägga förslag till formulär för sådant löfte.

Utskottet hemställde emellertid i sitt nu afgifna utlåtande, att herr *Beskows* ifrågavarande förslag icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herr *A. Lilienberg*, med hvilken herrar *J. Smedberg*, *P. Pehrson* i *Törneryd* och *C. Persson* i *Stallerhult* instämt, och som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen i förevarande del.

Öfverläggningen i detta ämne öppnades af motionären

Herr *Beskow*, hvilken yttrade: Herr talman! Mine herrar! Då lagutskottet i sitt betänkande infört presteden, vill jag icke nu uppläsa den, ty herrarne känna ju allesammans till den sådan den ännu användes.

I följande punkt af betänkandet angifver utskottet sakens så att säga historiska läge. Den har varit före vid flera kyrkomöten, och 1883 års kyrkomöte aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri kyrkomötet anhåller, att slutorden: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ», måtte utgå. Saken upptogs åter vid sista kyrkomötet, då motionen, som der väcktes, gick ut derpå, att orden: »jag svär vid Gud och Hans heliga Evangelium» måtte utbytas mot ett löfte. Denna motion hänvisades naturligtvis till kyrkolagsutskottet, som afstyrkte motionen, och yttrade sig såhunda: »Om utskottet alltså funnit sig böra afstyrka afskaffandet af den s. k. presteden, har utskottet deremot, vid öfvervägande af den frågan, huru vida icke nämnda ed kunde och borde till sitt innehåll undergå någon förändring, anslutit sig till den uppfattning härutinnan, som gjort sig gällande hos det senast församlade kyrkomötet, att nemligen slutorden i det nuvarande edsformuläret: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ», hvilka ord hos många föranledt samvetsbetänkligheter, kunde bortfalla, — — Då likväl 1883 års kyrkomöte till Kongl. Maj:t aflätit underdånig skrifvelse med anhållan om berörda ändring i edsformuläret, samt frågan härom ännu är på

Kongl. Maj:ts pröfning beroende, har utskottet ansett en förnyad anhållan i samma syfte icke nu böra ifrågakomma.» Mot detta kyrkolagsutskottets förslag inlades reservation af herrar Berg och Bagge, hvilka ansågo, att utskottet bort hemställa: »att kyrkomötet måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om sådan förändring af 22 kap. 2 § kyrkolagen, att den deri föreskrifna prested vid prestvigning måtte utbytas mot ett löfte, samt att Kongl. Maj:t täcktes i nåder för nästa kyrkomöte framlägga förslag till formulär för sådant löfte.» Och som herrarne se, är det just detta jag i min motion upptagit och som utgör klämman deri.

Nu säger lagutskottet, att förslaget föll vid senaste kyrkomöte. Ja, det föll verkligen, men med endast 7 rösters majoritet, och jag är viss om, att hade kammarens ledamöter varit i tillfälle att lyssna till den debatt, som då utkämpades, min motion skulle kunnat vinna kammarens bifall med kanske mera än 7 rösters majoritet.

Utskottet säger sig icke vara öfvertygad att afläggande af ed skulle strida mot svenska kyrkans lära. Jag vill med anledning deraf nämna något om det stöd för eden, som kyrkan kan finna i den grundval, på hvilken hela kyrkan är byggd. Kyrkan står ju på bibelns grundval. I gamla testamentet är ed tillåten och der är sagdt: När en man har lofvat Herren ett löfte eller har svurit en ed att åtaga sig någon förbindelse, så skall han icke bryta sitt ord, utan göra enligt allt det som har utgått ifrån hans mun. 4 Mos. 30: 3.

I nya testamentet vet jag icke att ed någonstades är föreskrifven. Då kyrkan började sin verksamhet och hennes tjänare skulle till sitt embete invigas, skedde det icke med eds afläggande utan med bön och händers påläggning; och i nya testamentet står det alldeles tydligt så: »I skolen alls icke svärja, hvarken vid himmelen, eller vid jorden, eller vid Jerusalem eller vid ditt eget hufvud; edert tal skall vara: »ja, ja, nej, nej»; hvad derutöfver är, det är af ondo».

Jag hörde en framstående teolog under kyrkomötesdebatten i frågan förklara, att han länge begrundat detta bibelställe och noga sökt tränga in i dess mening, och han hade funnit, att här menades icke svärjande vid Guds namn, icke det högtidliga edsbegäendet, utan här menades det otidiga svärjandet. Jag tror, att han här bröt mot två af exegetikens grundregler, den första att icke lösrycka bibelställen ur deras sammanhang och den andra att äfven anföra parallelställen. I det först nämnda hänseendet hade han bort erinra, att inledningen till förbudet mot eden lyder sålunda: »Åter hafven I hört att det är sagdt till de gamle: Du skall icke svärja falskt, utan du skall gälda Herren dina eder.» Det var följaktligen just på lagstadgandet i gamla testamentet om den högtidliga eden, som vår Herre syftade och icke på de s. k. otidiga ederna. Den andra regeln, som han bröt mot var den, att låta äfven parallelställen tala. Det finnes ett parallelspråk, som säger: Framför allt, mine bröder, svärjen icke hvarken vid himmelen eller vid jorden eller någon annan ed, utan edert ja vare ja och edert nej vare nej, på det att I icke mån falla under dom. Jak. 5: 12.

Om man sammanställer dessa båda språk, kan jag icke finna att det öfverensstämmer med den grundval, på hvilken kyrkan är byggd, att fordra af hennes tjänare, att de vid inträdet i embetet skola, med

*Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.
(Forts.)*

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.

(Forts.)

handen på dessa språk, som säga: »I skolen alls icke svärja», begynna sitt embetslöfte med de orden: Jag lofvar och svär.

Det talas visserligen om eden på ett ställe till i nya testamentet, nemligen i Ebreerbrevets 6 kap., der det heter: »Ty menniskor svärja vid den som är större än de och eden till bekräftelse gör för dem en ände på all tvist», och därför när Gud ville stadfästa löftet, tillade han en ed. Hvad, som här säges är blott anförande af ett faktum, det var så brukligt, men här uttalas icke något omdöme om detta bruk. Vidare har framhållits såsom ett stöd för eden, att Herren sjelf begick ed, och detta är sant, men då blef han tillfrågad och besvuren att säga vid lefvande Gud, hvem han sjelf var, och han sade det; men han, som har all magt i himmel och på jord, kunde gifva en sådan försäkran och på samma gång skildra framtida storartade tilldragelser, då han skulle sitta på kraftens högra sida. Men en svag menniska kan icke, följande detta höga exempel, svärja på hvad hon för framtiden lofvar att göra, såsom jag hade tillfälle framhålla, när domareeden var före.

Nu yttrades af dem, som se eden på helt annat sätt, några ord, hvilka jag anser mig böra anföras, på det att herrarne må se, huru de som vid senaste kyrkomöte voro motståndare till edens borttagande ansågo saken. En mycket framstående hofpredikant, som talade för edens bibehållande, sade i sista orden af sitt anförande: »jag håller eden för att vara en trosbekännelse i den lefvande Gudens tjänst». Detta yttrande upptogs sedan af en annan utaf prestedens lifligaste försvarare, som sade, att han anser presten vara ett moment i en gudstjensthandling, och det är ju alldeles riktigt; ty den förekommer just såsom ett moment i en gudstjensthandling, hvilket ock föranleder mängden att rygga tillbaka för denna gudstjensthandling, och från min prestvigning utgör detta det enda obehagliga minnet. Vidare yttrade samme talare, att genom presten gifves ett klart uttryck åt den karakter, all ed har till sitt väsen, nemligen att den är ett stycke *gudstjenst*. Jag blef förvånad, då jag hörde detta, men min förvåning ökades ännu mer, då jag hörde samme talare tillägga: »jag anser presten ingalunda såsom en gerning tillkommen för hjertats hårdhets skull, utan såsom en *högtidligaste gudstjenstakt*». Det var en biskop, som så yttrade sig. Jag vill anföras ett alldeles motsatt yttrande af en annan biskop, nemligen biskop Strömberg. »Det är», säger han, »dessa eder som låta hos ett känsligt sinne framträda denna ängslan, som förtynger hågen och utesluter den glada tillförsigten och den rätta frimodigheten, då så ofta för erinringen måste framstå detta: »efter yttersta förmåga», detta: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ!» Jag undrar icke på, om en ung man ryggar tillbaka för sådant, äfven om han har alla betingelser för att värdigt bekläda det heliga embetet.»

Dessutom vill jag med afseende derpå att eden skulle vara en högtidlig gudstjensthandling såsom ett motstycke påminna herrarne om att en petition om edens utbytande mot ett löfte inlemnades till H. Maj:t Konungen för några år sedan och att denna petition var underskrifven af mer än 1,400 prester och nära 200 teologer och teologie studerande. Om jag nu ställer denna skara på ena sidan och dem som fält dessa yttranden, jag citerat, på den andra, frågar jag, hvilket

vittnesbörd som väger tyngst, dessa två framstående teologers, som anse eden vara en gudstjänst, eller de ett tusen sex hundrades, som begära att slippa den? Att eden såsom en garanti är af verkliga behovet påkallad, söker utskottet i slutet af sitt utlåtande bevisa, då det anförer, att de förpligtelser, som åligga en prest, just till följd af dessammes egen beskaffenhet icke kunna af någon yttre myndighet öfvervakas, utan måste i det hela öfverlemnas åt prestens egen samvetsgrannhet. Jag kan icke förstå detta utskottets yttrande på annat sätt än att dermed syftas på det förhållandet, att då en prest t. ex. blifver kallad till en sjuk, till en dödsbädd eller ett fängelse, han då ej öfvervakas af någon myndighet, som ser till huru han vid dessa tillfällen sköter sitt kall. Men jag är öfvertygad om, att hvar enda en af mina kamrater gjort samma erfarenhet som jag, eller att, då man kallas till en sådan verksamhet, det aldrig faller en in att tänka: jag är bunden att gå till denna hjälpbehöfvande människa därför att jag har svurit, utan det är en helt annan magt, som drifver oss till detta, och eden har dermed ingenting att skaffa.

*Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.*

(Forts.)

På grund af hvad jag nu sagt tillåter jag mig anhålla, att kammaren behagade, med afslag å utskottets hemställan, bifalla motionen, deri jag dock ville föreslå en obetydlig redaktionsförändring, emedan jag hört att i Första Kammaren, der debatten nu pågår om denna sak, ett sådant förslag framstälts, nemligen en ändring i sjelfva klämman, der jag i min motion föreslår: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan förändring i 22 kap. 2 § kyrkolagen etc. hvilket förändradt skulle lyda: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att åtgärder vidtagas för åvägabringande af sådan förändring i 22 kap. 2 § kyrkolagen etc.

Då jag nu slutar mitt anförande, ber jag att särskildt få lägga denna viktiga sak kammarens ledamöter på hjertat; ty många äro de, hvilka med spänd väntan afvakta utgången af förhandlingarna i dag. Det skulle gå en suck af lättnad genom många hjertan, om man beslutade att eden förvandlades till ett löfte; ty den är, såsom biskop Strömberg sade, ett hinder för mången att inträda i kyrkans tjänst. Jag gick två år och väntade, innan jag vågade låta prestviga mig, blott för edens skull, och för min del kan jag icke finna ett enda skäl som talar för dess bibehållande, då deremot så många tala för dess afskaffande.

Häruti instämde herr *E. W. Carlson* från Stockholm.

Vidare anförde:

Herr Waldenström från Gefle: Äfven jag tror, att de s. k. löftesederna stå i strid mot nya testamentets uttryckliga ordalag, och jag kan därför för min enskilda del icke annat än förkasta dessa eder. Men å andra sidan kan jag icke heller förneka, att den motion, som herr Beskow framlagt, lider af åtskilliga svagheter, som den bort vara fri ifrån. Det har visserligen haft vissa yttre anledningar, att dessa svagheter deri förefinnas, anledningar som jag väl förstår, men som

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.

(Forts.)

jag dock tror göra, att motionären icke kommer att vinna, hvad han äsyftat, äfven om hans motion antages.

Utgångspunkten för hans förslag ligger i de orden: »Det synes nästan orimligt att fordra af en svag människa, som icke kan bestämma öfver nästa ögonblick, långt mindre öfver hela sin framtid, att hon skall, då hon tillträder ett embete, svärja vid Gud och hans heliga evangelium att under hela sitt kommande lif iakttaga vissa bestämda föreskrifter och taga Gud till hämnare öfver sig, om hon icke fullgör allt hvad hon med ed förpligtigat sig att göra». Emot detta kan ju icke sägas någonting, åtminstone från den ståndpunkt, som jag intager, och allt tal om att eden vore en högtidlig gudstjensthandling och dylikt anser jag icke vara annat än det ömkligaste sofistleri, ömkligare ju högre uppifrån det kommer.

Emellertid har icke herr Beskow velat göra med presteden såsom med öfriga löfteseder, som redan afskaffats. Då förslag väcktes om att afskaffa tjänste-, trohets- och embetsederna öfver hufvud taget, då var det icke fråga om att ersätta dem med något löfte. Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t begärde helt enkelt, att de skulle afskaffas, och Kongl. Maj:t afskaffade dem helt och hållet. Något löfte att ersätta dem med talades alls icke om. Jag förstår därför icke hvad det nu skulle tjena till att ersätta presteden med ett löfte, ty det samna som herr Beskow säger om eden, gäller ju väsentligen också om löftet: en svag människa, som icke kan bestämma öfver nästa ögonblick, långt mindre öfver hela sin framtid, och som därför icke bör aflägga löftesed, bör lika litet aflägga ett sådant löfte, som här vore i fråga. Det säger sig sjelft att, om vid prestvigningen ett löfte skulle afgifvas, så skulle detta afgifvas *inför Gud*, och jag kan icke tro, att herr Beskow skulle föreställa sig saken så eller vilja ingifva andra den föreställningen, att ett sådant löfte vore mindre heligt eller mindre bindande än eden. Men då förstår jag icke heller, huru detta löfte skulle kunna blifva mindre betungande för den samvetsgranne prestens samvete än den nuvarande eden.

För min del skulle jag sålunda vilja, att presteden, i likhet med de redan afskaffade ederna, helt enkelt borttoges, och jag tror icke heller, att det blir något helt och riktigt i detta fall, förr än så sker.

Herr Beskow har aberopat att en hel mängd prester inlemnad en petition om att få edsformuläret ändradt, så att slutorden »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ» borttoges; och han har framhållit att många samvetsömma prestkandidater vore oroliga, ja, afhölles från att ingå i embetet vid tanken på, att de skola aflägga denna förskräckliga ed. Min tro är dock att, äfven om eden ersättes med ett löfte, komma de, som taga saken på fullt allvar, att alltid känna detta löfte betungande i medvetande deraf, att de ju äro svaga människor, som icke kunna bestämma öfver nästa ögonblick, långt mindre öfver hela sin framtid. Jag upprepar därför, att man icke kommer till någon reda med denna sak, förr än man helt och hållet afskaffar presteden och gör prestvigningen till en verklig gudstjensthandling, dervid kyrkan i förtroende till den person, som skall prestvigas, öfverlemnar embetet åt honom i Guds namn samt med tillönskan af Guds välsignelse och hjelp till dess behöriga utöfvande.

Hvad nu beträffar saken i öfrigt skulle jag vilja mot herr Beskow göra en erinran. Lagutskottet säger, att det icke funnit sig öfvertygadt, att eds afläggande skulle vara af svenska kyrkans lära förbjudet. Der hafva vi nu igen detta uttryck *svenska kyrkans lära*. Hvad svenska kyrkans lära är, derom skall väl Riksdagen äfven i dag besluta, då herr Hedlund i Första Kammaren väckt en motion, som blifvit af lagutskottet tillstyrkt, och enligt hvilken skulle stadgas att »svenska kyrkans lära är den rena evangeliska, sådan den, grundad i Guds heliga ord, det gamla och nya testamentets skrifter, genom den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är».

*Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.*
(Forts.)

Hvad Augsburgiska bekännelsen säger, det måste sålunda vara svenska kyrkans lära. Riksdagen har ock redan antagit en lag om straff för prest, som offentligen förkunnar eller annorledes utsprider meningar, stridande mot svenska kyrkans lära. I augsburgiska bekännelsens 16:de art. står det nu uttryckligen, att »them Christnom är medhgifuit att Eeder gånga, när Öffuerheten thet laghligha begärer», och vederdöparenas fördömas därför, att de lära motsatsen.

Augsburgiska bekännelsen fördömer alltså just de grundsatser, som herr Beskow anført såsom skäl för prestedens afskaffande. Gillar man nu de af herr Beskow anförda skälen mot eden, så ogillar man den 16:de art. af augsburgiska bekännelsen. Beslutar man sedan, att augsburgiska bekännelsen skall vara bestämmande för svenska kyrkans lära, så måste det naturligtvis gälla äfven dess 16:de art. och så fattar man på samma dag två motsatta beslut. Hur skall man reda sig ur detta besynnerliga dilemma? Mig synes sådant icke möjligt, utan genom en revision af augsburgiska bekännelsen.

Då det var fråga om lagen om embetsbrott af prest, yttrade justitieministern, att »den person, som icke vill foga sig efter den kyrkas norm, der han är anställd, har utan tvifvel den moraliska förpligtelsen att frånträda sin befattning och icke vidare mottaga aflöning för att verka mot sin principal och de grundsatser, för hvilkas utbredande han är antagen». Detta skulle enligt mitt förmenande nu kunna tillämpas på herr Beskow, som i strid mot 16:de art. augsburgiska bekännelsen, det vill säga mot svenska kyrkans lära uppträder och förfäktar vederdöparenas lära, i det han säger, att eden strider mot Guds ord. Jag frågar, om herrarne anse sådant rimligt. Men huru skola vi bära oss åt, då vi komma till lagutskottets utlåtande öfver herr Hedlunds motion? Skola vi då säga, att den augsburgiska bekännelsen är bestämmande för den svenska kyrkans lära, när vi nu kanske stå färdiga att besluta, att det icke, såsom denna bekännelse säger, är rätt att aflägga löftesed?

För min del kan det icke komma i fråga att jag känner mig bunden af 16:de art. augsburgiska bekännelsen, men jag har velat nämna detta för att visa, hvilka orimliga inkonsequenser finnas i den närvarande ställningen. Lagutskottet har verkligen rätt, då det säger, att edgång och sålunda äfven presten icke förbjudes af svenska kyrkans lära, och jag tror, att herr Beskow, som aflagt ed på att i all sin tid blifva vid svenska kyrkans lära, också har rätt, då han säger, att

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.
(Forts.)

sådan ed, som här är i fråga, står i uppenbar strid mot frälsarens egna ord.

Det skall verkligen bli intressant att se, huru Riksdagen kommer att lösa denna knut.

Herr Redelius: Då presteden enligt min lifliga öfvertygelse från kristlig ståndpunkt kan försvaras, då denna ed för det andra kan afgifvas och hållas så vidsträckt som edskräfvaren å ena och edsgifvaren å andra sidan skäligen uppfatta den, och då för det tredje den ifrågasvarande eden kan på det hela anses lika behöflig som någonsin domare-eden, ja, med fäst afseende å *biktens insegel* är ännu viktigare, så tager jag mig friheten att, i motsats mot de begge föregående talarne, hemställa om bifall till lagutskottets förslag. Jag gör det så mycket hellre, som presten, äfven om den föreliggande motionen ginge igenom, i alla fall komme att vid åtskilliga tillfällen affordras ed. Jag vill erinra om vittneseden, jurymanseden m. fl. Om nu presteden afskaffades, skulle det rätt egendomliga förhållandet inträffa, att presten skulle anses för god eller för dålig, hur jag skall kalla det, att aflägga ed inför kyrklig myndighet, men inför världslig myndighet skulle han ovilkorligen vara skyldig att göra det.

Beträffande de emot edens bibehållande gjorda invändningar ber jag att få fästa mig vid och besvara ett par, som jag anser för de viktigaste. Det första var det vi nyss hörde från geflebänken, eller frågan hvad som skulle anses för svenska kyrkans lära. Upprepade gånger är af denne talare försäkradt, att det är omöjligt att veta, hvad denna lära är; och då kan det synas högst betänkligt att genom ed åtaga sig att förkunna den läran, i fall man icke vet hvad den innehåller.

Nu tror jag icke, att det är så farligt med den der oförmågan att veta, hvad svenska kyrkans lära är. Jag skulle kunna klargöra det, om dertill vore lämplig tid och tillfälle, men det skulle draga för mycken tid. Jag vill i stället begagna en genväg och anställa en jämförelse, och tror att man skall kunna nå målet på det sättet. Det fordras stundom af menniskor, att de skola beediga ett testamente och med ed sin styrka att testamentsgifvaren varit vid *sundt förnuft* vid det tillfälle han gjorde testamentet. Nu veta herrarne lika väl som jag, att man i fråga om sundt förnuft icke har någon definition, som *alla* godkänna. Filosoferna hafva i alla verdens tider stridit med hvarandra om den rätta definitionen på sundt förnuft likasom teologerna i fråga om hvad som skall förstås med den »*rena*» läran, och vidlyftiga äro de arbeten, som i det hänseendet äro att tillgå. Äfven jag har något satt mig in i dessa skrifter, och jag påstår, att ingen deraf kan låta förvilliga sig att säga: »jag vet icke hvad sundt förnuft är och därför kan jag icke beediga att denna menniskan vid det eller det tillfället varit vid sundt förnuft». På samma sätt tror jag att det icke är så farligt med det der påståendet, att man icke vet hvad kyrkans lära är. Åtminstone hyser jag inga betänkligheter i det fallet och låter icke förbrylla mig af något påstående i det hänseendet. I sammanhang härmed ber jag få till besvarande upptaga en detaljfråga. Vi hafva nyligen hört uppläsa ett par artiklar ur augsburgiska bekännelsen och det med ordalag sådana, att det påstods vara högst be-

tänkligt att de skola anses vara gällande och att presten med ed skall vara förbunden att hålla den. Nu ber jag att få läsa upp några få rader ur ifrågavarande artiklar af augsburgiska bekännelsen, för den händelsen att några af herrarne möjligen glömt bort ordalagen i desamma. Jag vill dock förutskicka en upplysning. Vid 1530 års riksdag i Augsburg inlemnade, såsom herrarne torde hafva sig bekant, protestanterne, med Luther och Melanchton i spetsen, till kejsar Karl V den augsburgiska bekännelsen i tvenne exemplar, det ena på tyska och det andra på latin. Dessa båda exemplar voro naturligtvis *originalen*. Men hvar finnas de nu? Det vet man icke. Man tror visserligen att de åtföljt riksdagshandlingarna till kyrkomötet i Trient och sedermera hamnat i påfliga biblioteket i Rom, men man vet ingenting med säkerhet derom. Men hvart tog då den augsburgiska bekännelsen vägen, som de tyska ständerna ville bekänna? Jo, dermed gick så till, att Melanchton utgaf samma år en upplaga på tyska. Jag ber att särskildt få fästa uppmärksamhet härpå, ty Melanchton var ju författaren till originalet och borde således hafva vetat hvad som stod i de handlingar, som inlemnades till tyska riksdagen. Denna upplaga, editio princeps, utkom år 1530 och var den, som allmänt ansågs vara den rätta. Den underkastades sedermera åtskilliga ändringar, icke minst af Melanchton sjelf, så att till och med hans egna vänner icke längre kunde enas om den. Derför heter det också »den oförändrade augsburgiska bekännelsen af år 1530». Af denna hafva emellertid åtskilliga handskrifter kommit i bruk, och en af dem finnes införd i den här i kammaren vid nyssnämnda tillfälle vidrörda konkordieformeln. Jag har här i min hand en bok, som innehåller en översättning från tyskan både af Melanchtons editio princeps och af den handskrift, som var förenad med konkordieformeln. Härur vill jag uppläsa några rader af den 9:de art., som med mycken kraft framhölls af talaren på gesslebänken vid behandlingen af frågan om straff för presterliga förbrytelser. De ord, som nu stå här i den första översättningen, lyda sålunda: »Derföre förkastas vederdöparne, som lära att barndopet icke är rätt». Der är punkt. I den andra översättningen, den handskrift, som är förenad med konkordieformeln, lyder samma moment i 9:de art.: »Derföre förkastas vederdöparne, som lära att barndopet icke är rätt». Vi se sålunda, att detta moment har precis samma lydelse i båda översättningarna. Vi hörde också några ord uppläsa ur den 16:de art., deri något förekommer angående eder, hvarom nu är fråga. Jag skall också taga mig friheten läsa upp några ord ur samma artikel, som har till öfverskrift: »Om öfverhet och verldslig ordning». Den börjar sålunda: »Om borgerlig ordning och verldslig styrelse läres, att all öfverhet i verlden och ordnad styrelse och lagar äro en god ordning, af Gud inrättad och insatt, och att kristna kunna utan synd innehafva öfverhets-, furste- och domarembeten, efter kejsarliga och andra öfliga lagar skipa lag och rätt, med svärdet straffa missdådare, föra rättmätiga krig, strida, köpa och sälja, aflägga tillbörlig ed, besitta egendom, gifta sig o. s. v. Här förkastas vederdöparne, som lära, att af det ofvan anförda ingenting är kristligt.» Så Augustana.

Hvad beträffar det andra motskålet, som af min högt aktade vän

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.

(Forts.)

*

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.

(Forts.)

på stockholmsbänken anfördes, eller att eden ur kristlig synpunkt vore förkastlig, så nämnde han först två mycket viktiga och behjertansvärda regler för bibeltolkning. Han sade nemligen, om jag fattade honom rätt, att man icke finge lösrycka ett ställe ur sitt sammanhang och att man skall låta parallelspråken tala. Ja, härutinnan är jag fullkomligt ense med honom. Emellertid hörde jag honom icke uppläsa mer än ett parallelspråk, ehuru det finnes ett till och flere för öfrigt, men i symnerhet *ett*, som jag anser vara af en ofantligt stor betydelse just för tolkningen af det bekanta stället hos Jakob och Mattheus 5:te kapitlet, nemligen Matth. 23 kap. Jag skall icke besvära kammaren med någon vidlyftig utläggning af detta bibelställe, ty sådan finnes ju allmänt tillgänglig, utan endast i allra största korthet säga ett par ord. Ifrågavarande bibelställe visar tydligt, att Herren lade sig vinn om att mota de *missbruk* af ederna, som då för tiden tyckas varit gängse på så sätt, att två serier af eder förekommo med något olika ordalag, och af hvilka det ena slaget ansågos såsom förbindande, såsom synes af ordet *ὀφείλει*; man är skyldig nemligen att hålla det man lofvat. Men det fans äfven ett annat slag af eder, som icke ansågos förbindande, och om hvilka man sade: *οὐδὲν ἐστίν*, det är uttydt: ingenting, d. v. s. den behöfver man ej hålla. Deraf blef då en följd, att den, som aflade en sådan ed som den sistnämnda, kunde under och med eden bedraga hvem som helst utom sina egna liktänkande eller dem, som kände betydelsen af den ed, hvarom det var fråga. Om någon t. ex. aflade ed vid templet, så betydde den eden ingenting. Helt annat var det, enligt deras lära, om någon svor vid guldets i templet; då borde eden hållas. Och så med flere. Detta förklarar, att det blef ett starkt behof att söka få bort sådana missbruk af ederna. Och det var också detta, som vår Herre ville, då han bestraffade dubbelheten och falskheten och lärde att man under alla omständigheter endast skulle hålla sig till sanningen. Och detta är också innehållet i det återopade stället hos Mattheus 23 kapitel jemfördt med 5 kapitlet, och äfven i det ställe hos Jakob, der han hänvisar till Mattheus. Men om man deraf vill draga den slutsatsen, att det är oberättigadt att begå *något* slag af eder, huru vill man då reda sig med åtskilliga ställen hos evangelisterna och apostlarne, der eder förekomma. Jag vill icke tala om profeterna, eftersom man vill anse dem gammalmodiga, men evangelisterna och apostlarne *lofva* inför Gud vid mer än ett tillfälle. Nu har min högt aktade motståndare på geflebänken sjelf medgifvit, att det icke är någon särdeles stor skilnad mellan att *lofva* inför Gud och att *svära* inför Gud, och i den delen är jag fullt ense med honom. Men när så är, kommer man naturligtvis till den slutsatsen, att tager man bort eden, så vill man också taga bort löftet. Men hvart kommer man då? Skall det anses okristligt att lofva någonting? Hur går det då t. ex. med äktenskapet? Kan det vara rimligt att säga, att därför att jag icke har framtiden i min hand, så kan jag icke heller lofva någonting för framtiden? Detta är att först skapa öfverdrifter och sedan vända sig mot dessa öfverdrifter, men på det sättet kan man bevisa hvad som helst.

Jag sade i början, att om man håller sig inom *rimlighetens* gränser, så kan man aflägga en ed och äfven hålla den. När har det nå-

gonsin fallit en förnuftig människa in att säga: du måste hålla eden, antingen du kan eller icke. Öfver förmågan kan ingen tvingas, eller skola vi såsom ett kristligt folk hafva så dålig tanke om Gud, att han ålägger en fattig, syndig människa något som vore *omöjligt* att hålla och sedan straffar henne, om hon icke gör det? Nej, detta vore orimligt, och så kan man icke och *får* icke fatta edens betydelse.

På grund af hvad jag nu anfört, upprepar jag min anhållan om bifall till utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Kyrkliga frågor vill man i allmänhet gerna öfverlemnade åt kyrkans tjenare och de lärde att diskutera, och så tyckes vara fallet äfven nu. Men kyrkan är väl ändå icke till endast för de lärde, utan för alla, och derföre bör det icke vara någonting som hindrar att hvem som helst yttrar sig, då det är fråga om en kyrklig angelägenhet. Det är med anledning här af och utan några anspråk på att hvad jag har att säga skall kunna hafva någon egentlig inverkan på kammarens beslut, som jag tagit till ordet.

Hvad särskildt den föreliggande frågan eller prestedens utbytande mot ett löfte beträffar, så tror jag att den icke har någon annan betydelse än att man genom en sådan åtgärd skulle kunna i statskyrkan inrymma ännu ett stort antal samhällsmedlemmar, nämligen alla som nu icke vilja tillhöra densamma på den grund, att de anse att ingen ed bör afläggas. Ty vare sig att man aflägger en ed eller gifver ett löfte, så är det väl annars sak samma. Om man lofvar någonting bestämdt, så håller man det, antingen man svär eller icke, förutsatt att man är en hederlig människa. Då man emellertid hör att det finnes åtskilliga, som anse att det är orätt att svära, kan man ju för deras skull afskaffa eden och i dess ställe införa ett löfte.

När jag sagt detta i afseende på eden, vill jag också påpeka, huru som vår tid har att uppvisa brytningar på snart sagdt alla håll af statskyrkans område. Den ene kan icke inrangeras under statskyrkan, derföre att han anser barndopet icke vara öfverensstämmande med Guds ord, den andre afviker något från statskyrkan i afseende på nattvardsläran, och den tredje är af olika åsigt i något annat hänseende, som gör, att han icke heller kan rymmas inom statskyrkans område. Huru vida alla dessa omständigheter kunna och böra få den betydelse, som tillägges dem, lemna jag derhän. Jag tror, att så länge det i lagen är stadgad att det skall tillgå på det ena eller andra sättet, så bör man finna sig i förhållandena. Men om man vill ändra lagen och lossa på banden, så kan jag icke inse, att man derigenom handlar i strid mot evangelii lära, och man skulle på detta sätt kunna bibehålla inom statskyrkan alla, som af samvetsbetänkligheter eller af annan religiös orsak nu vilja bryta med densamma. Om man ginge så till väga, skulle man, under förutsättning att man verkligen vill upprätthålla statskyrkan, bäst tillgodose dess intresse och således äfven samhällets.

Hvad beträffar frågan om löfte eller ed, så beror det icke så särdeles mycket på hvilketdera slaget man begagnar, utan det beror på *hvad* det är fråga om att lofva eller svärja, huru vida man är på det klara med, hvad man skall lofva eller hvad man skall svärja på. Det

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.
(Forts.)

Ang. prest-
edens utby-
tande mot ett
löfte.
(Ports.)

sannolika är, att en samvetsgrann man ser sig noga före, innan han gifver ett löfte eller en ed, att han noga öfverväger hvad det är, som han skall lofva eller svärja på. Det vore utan tvifvel af den största betydelse i afseende å den fråga, som nu föreligger, om man komme till klarhet i detta hänseende. Hvad jag föreställer mig att samhället hvarken kan eller bör eftergifva, det är, att man bör hålla fast vid den kristna grundvalen, att älska Gud och nästan — det senare är ju grundvalen för samhällets bestånd — samt att söka tröst i de löften, som evangelium gifver.

I afseende å formen af det löfte, hvaremot eden skulle utbytas, torde många omständigheter dervid böra tagas i betraktande för att saken må kunna på lämpligt sätt ordnas. Men då det finnes en statskyrka, måste också finnas någon sådan form, och då har man att se till att man gör så, att den icke kommer i strid med sjelfva religionen. Jag har sagt, att man icke får släppa den kristna grundvalen, och dermed har jag velat säga, hvad det är nödvändigt att hålla på. I öfrigt torde man böra gå till mötes så mycket som möjligt och hålla så många som möjligt kvar inom kyrkan. Vill man deremot att statskyrkan skall spricka sönder, då bör man hålla på alla föräldrade former, så att många gå derifrån, ty då faller hon utan tvifvel snart sönder. Många tecken tyda derpå. Vi veta att statskyrkan hänföres till den protestantiska kyrkan; såsom sådan har hon uppkommit och såsom sådan får hon nog fortleva, om hon skall finnas till. I annat fall tror jag, att det snart vore slut med densamma. Hvad vi än må göra eller låta i afseende på den kyrkliga lagstiftningen, låtom oss hålla fast vid sjelfva grundvalen, icke vid bokstafven, utan andan. I det föreliggande fallet har jag sagt min mening. Jag tror, att man skulle bereda tillfälle för många att stanna kvar inom kyrkan, om man afskaffade ederna.

I detta anförande instämde herrar *Truedsson, Sven Nilsson, Björkman* och *Anderesson* i Baggböle.

Herr C. O. Berg: Jag skall icke tillåta mig att ingå i någon tvist med de lärda herrarne om hvad som kan vara kyrkans lära eller icke. Jag tror icke heller, att mitt anförande kommer att väga tungt inför kammaren i denna fråga. Men jag har likväl ansett mig vara pligtig att angifva min ställning till densamma, och jag ber därför att få yttra några ord i största korthet.

En ärad talare har sagt, att presteden kan ur kristlig synpunkt försvaras, att den både kan gifvas och hållas. Ja, det är möjligt, eftersom det redan finnes så olika meningar angående hvad nya testamentet har att säga om edgång, och jag vill därför icke tvista med den ärade talaren, huru vida presten kan ur kristlig synpunkt affordras att gifva ed. Men det förefaller mig nästan något obegripligt, huru den ärade talaren kunde säga, att den också kan *hållas*. Jag får verkligen hemställa till honom, hvilken i sjelfva verket skall kunna sägas hålla presten sådan den fordom afgafs och sådan den ännu i närvarande stund afläggas. Ty det står dock i presteden, att man skall städe förblifva vid den rena evangeliska läran, sådan den, grundad

i Guds heliga ord, det gamla och nya testamentets skrifter, o. s. v. antagen och förklarad är. Och vidare står det, att man skall hvarken uppenbarligen förkunna och utsprida, eller hemligen främja deremot stridande läror. Nu vill jag fråga den ärade talaren, om han verkligen aldrig under sin egen embetstid kommit i tvekan med sig sjelf om hvad som enligt denna ed har af honom fordrats och om han alltid kunnat hålla det, eller om han städse kunnat förblifva vid hvad som innefattas under denna ed, så att aldrig hos honom någon afvikande mening uppstått, som han såsom hederlig karl och prest samt med fullkomlig öfvertygelse om dess rättighet sökt gifva luft åt. Vidare står det i presten, att presten skall efter *yttersta förmåga* göra det och det. Huru i all verlden kan det vara möjligt att åtaga sig att efter *yttersta förmåga* göra hvad här säges? Ty är det verkligen en man, som icke prutar med sitt samvete eller söker för sig sjelf göra någon sådan utveckling af hvad som står i eden, att allt skall gå bra i hop; är det med ett ord en ärlig man, som står framför eden, måste han en gång fråga sig: har jag gjort hvad som varit min pligt, har jag uppfyllt hvad jag förbundit mig till? Jag tror att hvarje prest inför denna ed skall, om han rätt känner sig sjelf, säga: Gud vare mig syndare nådig, ty ingen människa har kunnat uppfylla sina löften så vidsträckt, som här fordras.

Den ärade talaren sade, att det icke var så farligt med att kunna förklara hvad svenska kyrkans lära är, utan trodde att det skulle gå lika lätt för sig som för ett testamentsvittne att kunna förklara, om den som underskref testamentet vore vid sundt förnuft. Ja, det är möjligt. Men efter den erfarenhet jag fått genom läsning utaf teologiska skrifter både från Upsala och Lund, förefaller det mig, som om teologerna skulle ligga i luften på hvarandra rörande hvad som är kyrkans lära. Den ene har en tolkning i detta afseende, den andre har en annan. Ty det är icke lika lätt att säga hvad som är kyrkans lära som att säga om en människa, som jag känner, huru vida hon vid det eller det tillfället har sundt förnuft.

Det kan vara möjligt, som den ärade talaren sade, att man i denna fråga gör sig skyldig till öfverdrifter. Men jag tror ock att saken har en annan sida. Jag tror att man bör tänka på, huru vida det kan vara rätt och billigt att af en ung man, som ingår i kyrkans tjänst, fordra afgifvandet af det löftet att städse förblifva vid den lära han skall förkunna, »så sant Gud hjälpe till lif och själ». Huru skall någon människa på jorden, om hon är rätt samvetsgrann mot sig sjelf, kunna säga att hon skall förblifva vid den rena evangeliska läran, då man möjligen kan få sådana upplysningar, sådana insigter, att denna lära eller vissa punkter i denna lära, som jag förut hållit såsom heliga och fullkomligt sanna, komma att framstå i sådan dager, att man icke längre kan säga, att de äro sanna? För 20 à 30 år sedan var det gifvet, att ingen luthersk prest beträffande barndopet vågade säga annat — och han trodde nog hvad han sade — än att barnen blifva födda på nytt i dopet. Men på senare tider har jag hört prester, som haft sin egen mening i den frågan. Jag har förut hört prester säga, att det vore omöjligt att utan dopet blifva frälst och salig, men de hafva fått maka åt sig och säga, att det är af Gud

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.

(Forts.)

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)

åt oss människor gifvet att vi skola låta döpa oss, men att Gud icke är bunden af dopet. Man har förut hört prester vara af den öfvertygelsen, att det finnes en evig fördömdelse, en evig osalighet för alla, som ej tro på Kristus, men nu hafva åtskilliga prester börjat säga att det är möjligt att icke alla hedningar blifva fördömda, om de icke komma till tron på Kristus, utan att de möjligen kunna blifva frälsta. Således är det omöjligt, att man i sina unga år kan, äfven om man är aldrig så varm, nitisk och hängifven för sin kyrkas lära, svärja på att *alltid* förblifva vid densamma i alla punkter; och är detta förhållandet, ligger i presten något, som är i högsta grad upprörande. Man har hört talas om, att det är så förskräckligt af goodtemplarne att förbinda sig icke med ed utan med löfte att under hela sin återstående lefnad absolut afhålla sig från förtärande af starka drycker. Jag har hört utmärkta teologer säga att de förkasta hela goodtemplarorden därför, att dess medlemmar afgifva ett löfte, om hvilket de icke veta, huru vida de kunna hålla detsamma.

Jag skall icke upptaga kammarens tid. Jag vill blott till slut äfven se saken litet från nyttans synpunkt. Har verkligen svenska kyrkan någon positiv nytta af prestedens bibehållande? Blifva presterna mera samvetsgranna att predika läran enligt de bekännelse-skrifter, de svurit på, om de aflagt eden än om de icke aflagt den? Jag säger upprigtigt, och jag ber om ursäkt, om jag blir något varm i kläderna här vid lag, att det är något upprörande att tänka, att vårt högt aktade presterskap skall behöfva något sådant som en ed framför sig för att alltid göra sin pligt och fullborda den höga, utomordentliga kallelse, de mottagit af kyrkans herre och af kyrkan.

Det finnes, för så vidt jag kan förstå, icke den allra ringaste garanti för kyrkan i presten. Ty är den unge man, som egnar sig åt kyrkan och blir antagen till prest, en troende och varmhjertad man, som känt en inre kallelse och således på grund häraf vill hängifva sig åt sin herres och mästars tjenst, så är det alldeles uppenbart, att det ligger i hans inre väsen att göra hvad han vet vara hans herres vilja, och da behöfves ingen ed. Är det åter icke så, utan han inträder i prestebetet såsom i ett annat embete för att få ett lefvebröd, eller af andra verldsliga bevekelsegrunder, då är eden icke heller någon garanti för att han skall blifva en god och sann Kristi tjenare, ty har han icke det andliga lif, som måste förutsättas hos den, som skall vara Jesu Kristi tjenare på jorden, så lærer eden väl icke hjälpa honom en enda bit fram på vägen; och sålunda är eden här till intet gagn, snarare tvärt om. Således kan jag icke finna, att kyrkan har någon den ringaste nytta af presten. Hvarför vill man då behålla densamma? Jag tycker att man kunde ju förr desto hellre taga bort densamma, och tillika är jag öfvertygad att kyrkan har stor skada, så länge presten kvarstår. Ty säga hvad man vill, så är det många ungd gudfruktig man, som tänkt blifva prest, men som afhållit sig från kyrkans tjenst för edens skull. För öfrigt har erfarenheten lärt oss mycket i det hänseendet. Det finnes missionssällskap, som utsända både prestvigda och icke prestvigda missionärer, men jag har för min del aldrig hört dessa sällskap uttala några klagomål mot dem, som icke aflagt presten eller att de som aflagt den skulle vara bättre.

Skulle någon åtskillnad ega rum, vore det möjligen till fördel för de förra. Det vill jag dock låta vara osagdt. Men säkert är, att de missionsombud, som icke aflagt presteden, varit fullt ut lika samvetsgranna och samvetsömma som de andra. Den enda prested, jag tror Jesus Kristus, kyrkans herre, vetat af och velat veta af, var, om man får följa hans egna ord, i sig sjelf af mycket enkelt innehåll. Det var den rätta pastoralexamen, som han anställde med sin tjenare Petrus. Han frågade honom: »Älskar du mig?» Och då Petrus derpå svarat: ja, Herre, du vet det, du vet att jag älskar dig! sade frälsaren: »Föd mina får, fød mina lam.» Och något annat tror jag icke svenska kyrkan skulle behöfva fordra af sina vittnen, då dess herre icke begärde mera af de första vittnena.

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts)

Efter hvad jag nu haft äran anförä, förstå herrarne mycket väl, att jag är lifligt öfvertygad, att det för kyrkans ställning i vårt land skulle vara en stor fördel, om presteden utbyttes mot ett löfte och i detta löfte borde äfven ingå, att presten lofvar att vara trogne sin kyrkas lära, *så länge han står i dess tjänst.*

Jag yrkar bifall till herr Beskows motion, med det af honom sjelf gjorda amendementet.

Herr Waldenström från Gefle: Gent emot herr Redelius vill jag anmärka, att när Frälsaren talar om eder, säger han: »I hafven hört, att det är sagdt till de gamle: 'Du skall icke *svärja falskt*, utan du skall gälda Herren dina eder'. Men jag säger eder, att I skolen *alls icke svärja*». Frälsaren sätter således der icke de *allvarliga* ederna mot de *lättsinniga*, utan emot det att »*icke svärja falskt*» sätter han det att »*icke svärja alls*», och att deraf få någon annan mening, än hvad orden gifva tillkänna, derpå har man visserligen använt otroligt mycken teologisk konst, men förgäfv.

När Frälsaren skickade ut sina lärjungar, fordrade han ingen ed af dem, utan han sade: »Gån fördenskull ut och gören alla folk till lärjungar, döpande dem till Fadrens och Sonens och den Helige Andes namn, lärande dem att hålla allt det jag har befalt eder. Och se, jag är med eder alla dagar intill verdens ände». Jag har tänkt mig, att prestinvigningen skulle kunna tillgå ungefär på samma sätt, så att, då prestebetet öfverantvardades åt någon, detta skedde med den uppmaningen till den vigde att predika Guds ord och göra Herrens verk, samt med den tillsägelsen, att Herren skall vara med den trogne tjenaren alla dagar intill verdens ände. Jag tror, att detta skulle gagna sjelfva saken vida mer än alla eder och löften.

Allt mer och mer börjar det allmänna tänkesättet betrakta löftes- ederna såsom ej blott onödiga, utan ock vidriga. Jag erinrar mig särskildt ett fall, då dessa eder för mig framträdde vedervärdigare än annars. Jag hade varit lektor någon tid i Umeå, då stiftets nye biskop, eller hvem det nu kunde vara, gjorde den upptäckten, att lärarne vid Umeå läroverk icke hade aflagt tro-, huldhets- och tjensteed — med undantag af mig, som hade aflagt denna ed, då jag var adjunkt i Vexjö. Det blef stor uppståndelse. Befallning utfärdades till läroverkets inspektor, en af stiftets kontraktsprostar, som bodde flera mil från Umeå, att ofördröjligen fara in till staden och taga ed af alla

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.

(Forts.)

lärare, som icke aflagt densamma, hvarjemte förklarades, att det löne-
kvartal, som skulle just i dagarne utfalla, icke finge utbetalas till någon,
förr än han aflagt eden. Kontraktspresten kom mycket riktigt, lärarne
uppkallades. Jag var med såsom åhörare och åskådare, och något vi-
drigare har jag knappast varit med om. De lärare, som varit dåliga
och slarfviga förut, de blefvo sannerligen icke bättre, sedan de aflagt
eden, och de, som hade varit goda lärare, hade helt visst kommit att
förblifva lika goda, äfven om denna ed icke blifvit dem affordrad.

Samma förhållande som gäller öfriga löfteseder, gäller äfven prest-
eden. Det finnes ingenting specielt, som gör att *den* skulle bibehållas
framför andra eder.

Herr Redelius har inlåtit sig på en mycket lång undersökning om
de olika texterna till den augsburgiska bekännelsen. Och ehuru jag
kunde vara frestad att följa honom på hans färd, hvilket jag tror mig
vara mäktig, skall jag dock icke upptaga kammarens tid härmed, eme-
dan frågan om bekännelsens för vår kyrka gällande text redan är af-
gjord genom Upsala mötes beslut 1593. Ty enligt vår kyrkolags för-
sta paragraf menas med svenska kyrkans lära den kristliga lära och
tro, som är grundad i Guds heliga ord, det gamla och nya testamen-
tets profetiska och apostoliska skrifter, och författad uti de tre hufvud-
symbola, det apostoliska, det nicænska och det athanasianska, jemväl
i den oförändrade augsburgiska bekännelsen af år 1530, »*vedertagen
i Upsala möte år 1593*», o. s. v. När alltså den augsburgiska be-
kännelsen, *sådan den blifvit intagen i Upsala mötes beslut*, länder
till efferrättelse för den svenska kyrkan, så hafva vi alls icke att göra
med frågan om de olika upplagor af augsburgiska bekännelsen, som
tillkommo i Tyskland 1530 och följande år. Emellertid, om jag icke
hörde orätt, anförde herr Redelius sina citat från en upplaga af de
symboliska böckerna för åtskilliga år sedan, som utgafs på evangeliska
fosterlandsstiftelsens förlag, och som innehåller en sådan redaktion af
den augsburgiska bekännelsen, att man om den kan med full visshet
säga, att den *icke* är den skrift, som lemnades till kejsar Carl V. Men
det der är ju af intet intresse för oss. Vi hafva att hålla oss till den
redaktion, som finnes intagen i Upsala mötes beslut af år 1593; det
är denna som tjenar till vår efferrättelse. Det är ur denna jag gjort
mina citat. Jag har Upsala mötes beslut här i min hand och jag kan
gera låna herr Redelius boken, om han aldrig sett den förr.

Hvad beträffar herr C. O. Bergs anförande, så led det af ett be-
tänkligt fel. Han tycktes nemligen antaga, att den nuvarande prest-
eden hade en annan lydelse, än den i verkligheten har. Den nuvarande
presten lyder nemligen sålunda: »Jag N. N. lofvar och svär vid
Gud och hans heliga evangelium, till hvars förkunnande jag nu kallas
och antages, att jag *vill* städs förblifva vid den rena evangeliska lä-
ran, sådan den grundad i Guds heliga ord, det gamla och nya testa-
mentets skrifter, genom den oförändrade augsburgiska bekännelsen samt
Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är» etc. Pre-
sten försäkrar sålunda med ed, att han *vill* städs förblifva vid den
rena evangeliska läran etc.; ordet *skall* står der icke numera. Och
det får väl antagas, att presten, när han aflägger eden, har det sin-
net, att han *vill* blifva vid den lutherska läran. För öfrigt gäller allt,

hvad herr Berg sade mot presteden såsom sådan, lika mycket och lika kraftigt om det löfte, som herr Beskow ville sätta i stället. Herr Berg menade, att presten bör åtminstone lofva att, så länge han förblifver prest i kyrkans tjänst, vara kyrkans lära trogen. Men efter hvad som anfördes af herr Berg sjelf, kan man tryggt påstå, att detta är lika orimligt som det han bekämpade. Det är nemligen alldeles uppenbart, att om en prest, när han går in i prestembetet, lofvar förblifva kyrkans lära trogen, så länge han är prest, då är han ock, enligt detta löfte, skyldig att strax lemna prestembetet, om han genom bibelns studium eller annorlunda kommer till en i någon mån afvikande uppfattning. Jag vill anföra exempel. Augsburgiska bekännelsen säger uttryckligen i 9:de artikeln, att »vi fördöma dem som lära, att barnen kunna blifva saliga utan döpelse». Det är då alldeles klart, att om en prest lofvat vara kyrkans lära trogen, så länge han står i kyrkans tjänst, så måste han nedlägga sitt embete i samma stund han börjar tro, att ett odöpt barn kan varda saligt. I 17:de artikeln fördömas uttryckligen de, som förneka de eviga straffen. Alltså måste en prest, som börjar tvifla på de eviga straffen, ovilkorligen känna sig af löftet förbunden att afgå från prestembetet, i synnerhet om han, enligt herr Bergs yttrande, såsom hederlig karl försöker göra den mening gällande, som han finner vara rätt. Understår han sig att göra detta senare, så hemfaller han för resten under den nyantagna lagen om straff för embetsbrott af prest och utsätter sig för straffpåföljder, som kunna leda till förlust af embetet för alltid eller för viss tid.

Detsamma, som gäller prestens förhållande till den rena läran, gäller äfven flere andra tjänstemän. Äfven statsråden skola vara af den rena evangeliska läran — och det säger jag särskildt med afseende på en föregående diskussion här i kammaren. Om nu den af herr Berg och förut af herr justitieministern förfäktade meningen är riktig med afseende på presterna, så bör den tillämpas äfven på statsråden. Alltså bör ett statsråd känna sig skyldigt att afgå från sitt embete, så snart han börjar betvifla t. ex. läran om de eviga straffen, eller börjar tro, att barn kunna blifva saliga utan att vara döpta, eller börjar hysa misstro till det atanasianska symbolums bekännelse om Guds treenighet. Herrarne inse lätt, till hvilka orimligheter detta skulle leda.

Presteden har åstadkommit en demoralisation, som är alldeles förskräcklig. Jag har frågat många prester, som aflagt eden och lofvat att all sin tid förblifva vid den rena evangeliska läran: »Tror du då verkligen på hvad som står i augsburgiska bekännelsen i den eller den punkten?» Då ha de skrattat åt mig och sagt: »Det der bryr jag mig inte om». Och de hafva dock icke varit några lättsinniga män, nej, utan hederliga, utmärkta och mycket aktningvärda prester. Men sådan demoralisation har eden vållat, att de icke längre ega förmåga att göra sig samvete öfver sin ställning, under det de likväl hafva förmåga att i afseende på andra, som må hända i andra stycken afvika från denna samma bekännelse, använda all den apparat, som står till deras förfogande. Inte mycket bättre blir ställningen genom edens utbytande mot ett löfte. Man kan tryggt påstå, att under närvarande förhållanden är det alldeles omöjligt att få vare sig prester, statsråd eller biskopar, som tro och lära i öfverensstämmelse

*Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.*

(Forts.)

*Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)*

med svenska kyrkans lära, sådan den genom den oförändrade augsburgiska bekännelsen och Upsala mötes beslut är till efterrättelse antagen. Och hvad godt tjenar det då till, att presten genom ett högtidligt löfte inför Gud förbinder sig till denna bekännelse? Ett sådant löfte blir endast en högtidlig lögn eller ett löfte med hemliga förbehåll.

Jag har icke det ringaste tvifvel om, att kammaren skall antaga herr Beskows motion om eden samt utskottets betänkande om svenska kyrkans lära, men jag har velat säga detta för att fria mig sjelf. Jag skall för resten icke taga mig friheten göra något yrkande.

Herr Rundbäck: Det första som jag vill göra, det är att begära om ursäkt, därför att jag tager till ordet i denna viktiga fråga. Ty säga hvad man vill, så torde få frågor vara af mera vigt än den föreliggande. Det är edens stora vigt, och betydelsen af detta föreliggande spörsmål, som föranledt mig och måst föranleda mig att något närmare se till och taga i betraktande den stora betydelse, frågan innebär, och får jag i detta fall säga, att efter hvad jag kunnat inhemta, så hafva de flesta inom den kristna kyrkan ansedde, fromme, i skriften väl bevandrade män, likasom framstående reformatorer, nämligen eu Luther, en Calvin med flere, tagit eden, nemligen den i anda och sanning aflagda eden — vare sig den nu ifrågavarande löfteseden eller andra dylika så väl som vittneseden — i försvar, och då jag tror och förmenar att dessa fromme, i den heliga skrift väl hemmastadde män nog bättre förstått och tolkat skriften lika bra och oegennyttigt som någon bland dem, hvilka här uppträda med en motsatt mening, så vill jag bekänna, att jag mera fäst mig vid och litar på de förres mening än på de senares utsago.

Besinnar man för öfrigt till hvem och i hvilkens namn eden aflägges och dess stora innebörd, så är ett betydande vid den Högstes namn helt visst större än ett vanligt löfte och har alltid ansetts så vara. Derfor må ingen förundra sig öfver vissa personers farhåga att gå en dylik ed; ty de känna hvilken vigt, som en dylik försäkran medföljer, och hvilka menliga följder en mened kan innebära eller åtfölja.

Någon har här sagt, att denna farhåga för att aflägga en ed vid Guds namn måste vara helt naturlig, ty få om någon kan uppfylla eller hålla sin ed, åtminstone icke presten, emedan den innehåller för mycket. Ja, så kan sägas; men med fäst afseende å innehållet af Luthers härliga psalm, som finnes uti vår psalmbok n:r 124, så tror jag att eden, aflagd i anda och sanning, kan hållas i helgd, icke af egen kraft; »ty vår egen kraft ej hjälpa kan, vi voro snart förströdda; men om med oss står den rätte man, vi stå af honom stödda», o. s. v. Det är alltså i hans namn och i hans kraft vi kunna strida och segra; utan hjälp af den kraften bade väl icke heller ens apostlarne kunnat bära sina frimodiga vittnesbörd och beseglats genom döden sin tro.

Annorlunda kan jag icke fatta frågan från kyrklig eller kristlig synpunkt. Men utom det att personer, som man icke kan fränkänna

en större eller mindre betydelse på det kyrkliga området eller för utvecklingen af det religiösa lifvet, taga edens viktiga innebörd i försvar, så finnes det också sådana, icke blott sekteriska utan rent af rationalistiska fritänkare, hvilka till och med afsagt sig kyrkans lära, som ändå hålla på edens vikt, icke minst därför att de anse den hafva förmåga att hålla religiösa vinglare inom behöriga skrankor. Jag kan icke finna annat än att äfven dessa män hafva rätt deri, att en ed, icke minst presteden, skall hållas i helgd.

Huru skulle det annars gå med de eder, löften och förpligtelser, som vare sig domare, krigs- eller embetsmän och andra aflägga, skulle de saklöst kunna brytas eller illfundigt kunna eluderas, och hur skulle det i så fall gå med samhället och menskligheten, om edens tvång och löftenas helgd saklöst kunde brytas? Vilja och kunna personer, som äro skyldige att gå eden, icke vidare hålla den, så är det ju ingenting som hindrar dem från att taga afsked från tjensten, och i samma stund äro de ju befriade från edens tvång, från hvad de åtagit sig och lofvat.

Jag vill härmed hafva sagdt, att de icke hafva skäl till klagomål öfver presteden och det tvång den ålägger, helst det ju står en prest fritt att lemna de åtaganden, till hvilkas samvetsgranna omvårdnad de genom egden förbundet sig. Att jag icke är ensam om den åsigten, kan visas från många håll. Jag vill emellertid endast välja ett, hvarifrån det icke må kunna sägas att mannen i fråga talar i egen sak. Han lemnade nemligen, då han kom till en annan öfvertygelse om vår kyrkolära, sitt prestembete. Han blef nemligen rationalist och var fritänkare, men ingen må kunna säga om honom annat, än att det var en mycket tänkande och rättsinnig karl. Jag menar rektor Kramér i Visby. Denne man tog presteden i försvar, och i en utgifven bok, deri han i inledningen förklarar orsaken, hvarför han blifvit fritänkare, upptager han en liten diskussion med lektor Waldenström, och deri säger han sedermera om samme lektor, efter några inledande ord:

»Jag måste förutsända dessa antydningar för att blifva rätt förstådd, der jag kunde vara benägen att med lektor Waldenström i sak instämma, men icke kan förlika mig med hans inkonseqvenser och halfheter, eller der jag gillar hans opposition i och för sig emot kyrkans konservatism och ofelbarhet, men måste förneka hans egen, och framför allt och på det högsta måste jag ogilla, att det är såsom prest och kyrkans förtroendeman herr Waldenström bedrifver denna opposition mot kyrkan.»

»För att rätt bedöma herr Waldenströms ställning bör man ihågkomma», säger författaren vidare, »herr Waldenström i egenskap af så väl prest som skolman. I sitt försvar mot Upsala domkapitel och i fråga om dettas rätt att åtala honom för en presterlig förrättning, andrager herr Waldenström, att han väl som lektor och skolman tillhör Upsala stift, men som prest Hernösands. Det låter ju, som om herr Waldenström, till följd af en sådan territoriell dubbelpersonlighet, skulle kunna saklöst tillåta sig mångahanda, endast han iakttagit den försigtigheten, att inom Upsala stift icke uppträda såsom prest. Så

*Ang. prest-
edens ut-
byttande mot
ett löfte.*

(Forts.)

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.

(Forts.)

vida herr Waldenström, såsom jag förmodar, aflagt ed i egenskap af lektor eller läroverkslärare, har han dock äfven såsom sådan och antagligen i likhet med formuläret i 1820 års skolordning, edligen förbundet sig till den rena evangeliska läran, som i den heliga skrift är uppenbarad och 'i de antagna symbola, den oförändrade augsburgiska bekännelsen och de öfriga symboliska böckerna förklarad' och derjemte svurit att visa sin biskop och öfrige förmän tillbörlig vördnad och hörsamhet.» Och i det följande tillägger han vidare i afseende på herr Waldenströms försök att på detta sätt undandraga sig ansvar: »Det skall väl således, enligt herr Waldenströms rättsbegrepp och att jag må begagna en liknelse, vara med heder och samvete förenligt att svärja en principal tro och huldhet, för att sedan i mån af ett genom hans förtroende och tillit vunnet större anseende eller vidsträcktare inflytande försätligt begagna just dessa till hans skada eller undergång, der det likväl stod tjenaren fritt att, efter redligt och obrottsligt förhållande så länge han tjente, öppet och ärligt uppsäga principalens tjänst och derefter uppträda såsom hans medtäfware eller till och med motståndare.» Är icke detta mycket kristligt tänkt och många gånger bättre än herr Waldenström sjelf talat? Och så säger författaren än vidare: »Men så länge presten är prest eller skolmannen skolman och såsom sådan behåller eller innehar sin befattning, har han också att hålla sig inom margen af sin ed. Försöket att *kringgå* denna kan icke och får icke hvarken gillas eller ursäktas, om än mer eller mindre framstående föredömen kunna åberopas. Sådana försök tyckas emellertid i vår tid och inom den skenliberala teologien eller skentrogna kyrkligheten blifva både inom och utom landet allt mindre sällsynta. Ett sådant kringgående af hithörande förbindelser, i stället för att gagna saken och menskligheten, länder dessutom vanligen allenast till ett ytterligare intrasslande af frågorna, ett ytterligare förvirrande af begreppen.» Vidare beder jag att ur samma skrift blott få anföra följande mycket betecknande rader: »Men icke kan jag finna», säger författaren, »någon rimlighet deri, att kyrkan allena, ville man än betrakta henne blott såsom en verldslig korporation eller ett af staten erkändt bolag, skall vara rättslös i förhållande till sina tjenare och sakna magt att från tjensten skilja dem bland dessa, som utan afseende på lag och städja emancipera sig från både tjenste- och bolagsregler eller motarbeta bolagets syften.» Jag hemställer till herrarne, om icke detta är rätt tänkt, och för min del får jag säga, att det väckt min största förundran, att personer kunnat uppträda här och påstå sig vara Kristi tjenare och tala på det sätt, herr Waldenström ofta gjort.

Herr lektor Waldenström har icke länge sedan sagt, att han icke visste och att han icke vet hvad som är svenska kyrkans lära. Hvad säga herrarne derom, att vi aflöna en person och han tjenstgör såsom lektor i teologi vid ett af våra läroverk och att han, sedan han uppburit lön, förklarar: »jag vet icke hvad jag lär eller skall lära?» Borde en sådan person hafva rätt att tjena kyrkan? Borde han icke känna sig manad att, som Kramér säger, taga afsked eller i annat fall *afskedas*? Om någon af herrarne hade en tjenare och han svarade sin herre på en befallning: »jag vet icke om jag skall eller vill göra, hvad mig

tillsäges», skulle icke husbonden se sig nödsakad att skicka bort en sådan karl? På grund af det sagda tror jag alltså, att presteden är nyttig äfven från den synpunkten, att den afhåller en del människor från att gå ed lättsinnigt, och jag undrar visst icke derpå, att många nu rygga tillbaka för eden, då det helt visst icke är så lätt att slippa ifrån den, som ett mer eller mindre betydelselöst löfte, såsom herrar Waldenström och Beskow vilja hafva det. Det synes således nog, att man icke heller vill hafva ett löfte, som är bindande, ty äfven det kunde ju hindra personer att krångla sig från sina skyldigheter. Men att krångla sig ifrån Herrens domar, det kan man icke så lätt, och helt visst är det många, som draga sig för att försöka det. Slutligen ber jag få säga, att jag anser lagutskottet hafva varit fullt befogadt att afstyrka motionen, och får till sist påminna om Pauli förmaning i Romarebrevet 16 kap. 17 och 18 verserna, deri det heter: »Jag förmanar eder, mina bröder, att I hafven akt på dem som ästadkomma söndringar och förargelser tvärt emot den lära, som I hafven inhemtat, och vika från dem; ty sådana tjena icke vår Herre Kristus, utan sin buk, och bedraga med smekande ord och fagert tal de menlösas hjertan».

*Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)*

Herr talman, mycket kunde vara att vidare anföra i denna sak, men vill jag nu afstå derifrån och endast yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lilienberg: Jag har jemte flera af utskottets ledamöter reserverat mig mot betänkandet, men då tiden är så långt framskriden, vill jag icke upptaga kammaren längre. Det vill jag dock säga, att jag icke af hvad som här anförts under diskussionen funnit mig föränlåten, att frångå min reservation, och yrkar jag därför bifall till motionärens förslag med den af honom deri gjorda förändring.

Herr Beskow: Det var med anledning af herr Waldenströms första yttrande som jag begärde ordet. Han talade om, att ett löfte kan vara lika omöjligt att hålla som en ed. Jag ber då få fästa uppmärksamheten derpå, att ett löfte kan formuleras på ett sådant sätt, att en samvetsgrann människa bör kunna aflägga det, såsom t. ex. det föreslogs under senaste kyrkomöte af biskop Strömberg, då han säger, att slutorden i presteden kunde utbytas till: »dertill mig Gud nådeligen förhjelpe». Alltså tror jag icke, att man behöfver befara, att om presteden utbytes mot ett löfte, detta skulle blifva afskräckande på samma sätt som en ed.

Vidare har här anförts från något håll, att eden alldeles icke är farlig eller på något sätt står i strid med en sant kristlig lära, och man har till stöd härför åberopat en del ställen i nya testamentet. Men jag har icke hört någon framställa en uttolkning af dessa bibelställen så, att jag deraf blifvit tillfredsstäld.

Hvad sedan beträffar det som herr Waldenström nämnde derom, att då jag icke kan gå in på 16 art. i augsburgska bekännelsen, jag borde nedlägga mitt prestembete, så vill jag säga herrarne hvarför jag anser mig icke behöfva göra detta. Och det är därför, att det

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)

står i Upsala mötes beslut: »Först att vi alla vid *Guds rena och saliggörande ord*, hvilket i de heliga profeters, evangelisters och apostlars skrivelser författadt är, samhälleligen blifva vilja» — sedan följer i nästa stycke: »dernäst bejake och vederkännes vi oss alldeles vilja hålla vid de apostoliske, nicæniske och athanasiaë symbola såsom ock vid den äldsta rätta och oförändrade augsburgiska konfession».

Då nu enligt detta beslut Guds ord är grunden för all vår tro och alla våra bekännelseskriter, så behöfver man icke, synes det mig, taga saken så, att när ett uttryck i någon af dessa skrifter står i strid med ett bestämdt uttryck i Guds ord, man skall vara tvungen att rätta sig uteslutande efter bekännelseskriter.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Det var hufvudsakligen därför att jag ville framhålla skilnaden mellan ett löfte och en ed som jag begärde ordet.

Herr Pålsson: Då tiden nu är långt framskriden, skall jag icke länge upptaga kammarens tid. Jag vill blott för min del nämna, att jag anser presten vara den ed, som minst af alla kan försvaras. Den var icke i bruk i den första kristna församlingen, så vidt man kan af historien inhemta. Ej heller var den i bruk i den äldsta romerska kyrkan, ty den hade andra medel i det fallet, som begagnades. Slutligen fans den icke heller år 1571, ty den finnes ej, i dess nuvarande form, upptagen i 1571 års kyrkoordning. Då fans nemligen endast ett löfte i förening med en bön om Guds bistånd. Jag tror, att ett sådant löfte är lämpligt för presten, som skall inträda i ett så viktigt embete, att han skall vara ledare för så många församlingsmedlemmar. Det är min fulla och lefvande öfvertygelse, att utan nåd och hjälp af Gud kan presten icke genom sitt eget förnuft eller genom sin egen kraft hålla, hvad han i sin ed lofvat. Under sådana omständigheter passar det sig heller icke att säga: jag svär vid Gud, etc. Jag tror icke, att detta passar och anstår en person, som är samvetsgrann. Det är just därför, som så många unga prestmän hysa betänkligheter vid att aflägga en dylik ed. För öfrigt är jag i hufvudsak af samma åsigt som motionären och vill därför nu till fullo instämman i hans motion med den deri föreslagna förändringen.

Herr Jansson i Krakerud: Jag ser, att tiden är långt framskriden, och jag skall därför försöka fatta mig så kort som möjligt. Jag begärde ordet egentligen för att beklaga, att man här talat om allt möjligt annat utom om sjelfva frågan. Jag hade väntat, att de herrar, som äro emot förslaget, skulle hafva lemnat några upplysningar från det religiösa området, och låtit oss veta, huru vida det skulle verka till skada eller nytta, om man borttoge eden. Men här har icke varit någon, som gifvit tillkänna, huru härmed skulle förhålla sig.

Då jag ser saken från praktisk synpunkt, så föreställer jag mig frågan vara ungefär denna: kan vår prest, sådan den är formulerad, vara till nytta eller skada för kyrkan, eller kunna de respektive presterna hålla denna ed? Då jag första gången läste detta edsformulär,

kom jag till den öfvertygelse, att det måste vara alldeles omöjligt för en prest att hålla denna ed, trots han närer den högsta önskan att kunna uppfylla den. Sedan har jag frågat åtskillige af de mest samvetsgranna prester, om de anse sig kunna hålla densamma. Och då hafva de svarat, att detta är alldeles omöjligt. Då hemställer jag till herrarne, huru vida det kan vara nyttigt för svenska kyrkan, att dess prester skola vara menedare — naturligtvis mot deras vilja. Härmed har jag icke velat kasta någon skugga öfver presterskapet, utan vill blott med afseende å edens innebörd hafva sagt, att då det är omöjligt att hålla densamma, så kan det icke vara nyttigt för svenska kyrkan, att dess representanter skola vara menedare. — Det kan ju vara hur som helst med den saken, det kan ju vara möjligt att jag tager fel härutinnan, men min öfvertygelse är, att svenska folket förr eller senare, då medvetandet härom trängt ned bland mängden, skall få den föreställning, att presterna icke kunna hålla sin ed utan äro menedare. Och om så blir förhållandet, så gör man sig en annan fråga: männe ederna i allmänhet komma att hållas i helgd, då presterna svära en ed, som de icke hålla? Jag fruktar för att folket, om det börjar tänka, att det icke är farligt för presterna att bryta sin ed, också skall få den föreställning, att det icke heller kan vara så farligt för en annan att gå ed och sedan bryta den. Sålunda, om jag tager frågan från den praktiska sidan och ser till hvilka verkningar den skulle få på det religiösa och sociala området, så kan jag icke vara med om annat än att yrka bifall till motionen, så mycket hellre som jag icke hört något enda bevis för påståendet, att prestedens borttagande skulle vara skadligt för kyrkan. Dessutom hafva vi för några dagar sedan antagit en lag, der det heter, att om en prest predikar en från kyrkans bekännelse afvikande lära, så kan han suspenderas eller afsättas. Denna bestämmelse är helt enkelt en ny tumskruf på vederbörande, med anledning hvaraf jag tror att man bör lossa på den gamla. Nu kan det väl hända, att det fins åtskilliga gamla prester, som hafva haft en sådan tumskruf på sig så länge, att deras fingrar icke mera hafva någon känsel, men detta må väl icke vara något skäl, på hvilket man bör grunda ett afslag å motionen. Jag tror också att, äfven om det skulle vara för-enadt med vissa svårigheter att få bort en del andra eder, detta icke kan vara något skäl för att bibehålla den nu ifrågavarande.

Herr Nyström: Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende, ber jag att få yttra några ord till stöd för utskottets mening.

Genom det afgörande, som för några dagar sedan här förekom i fråga om domareeden, måste, synes det mig, anses vara ådagalagdt, att majoriteten på detta rum är för den mening, att löfteseder må finnas, der sådana annars pröfvas gagneliga. På grund häraf är jag naturligtvis fritagen från skyldigheten och har icke heller någon anledning att inlåta mig på frågan om löfteseders berättigande i allmänhet, hvilken fråga här med teologiska och andra skäl så vidlyftigt debatterats. Ty i detta afseende har kammaren själf gifvit sitt svar genom beslutet i fråga om domareeden. Men om det sålunda må anses gifvet, att löfteseder i allmänhet må finnas, så uppstår den frågan: har då sär-

*Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.*

(Forts.)

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)

skildt denna ed, presten, något skäl för sig? Jag har den öfvertygelsen, att så är, och detta på grund af den egendomliga beskaffenheten af prestens verksamhet, som så djupt ingriper i så många grannliga och ömtåliga förhållanden, och som i dessa delar icke kan genom några formler eller instruktioner regelbindas. Denna ömtåliga och grannliga verksamhet måste således i hög grad blifva prestens samvets sak, och det kan då icke vara olämpligt, att denna samvetspligt, på hvilken allt beror, i det afgörande ögonblicket rätt kraftigt för honom framträder genom edens högtidliga och manande ordalag — dem han icke lätt lärer förgäta. Jag vill säga, att på den tid då läkareeden ännu fans, det icke var något tomt ord, detta talet om edens värde. Mer än en gång, då måhända bekvämligheten, håglösheten, oförsigtigheten eller annan svaghet stälde sig i pligtuppfyllelsens väg, har eden med sina värdiga och allvarliga maningar trädt fram och gifvit pligtkänslan stöd.

Jag tror sålunda, att presten är berättigad just på grund af det egendomliga i den presterliga verksamheten. Men om så är, så är dermed alldeles icke sagdt, att den skall bibehållas i den form, den nu har. I detta afseende är nog mycket öfrigt att önska, nemligen att ordasätten i edsformuläret blefve ändrade så, att eden icke kränkte ett ömtåligt samvete och att den innehölle i visst afseende mera, i visst mindre än nu är förhållandet.

Men detta är uppenbarligen kyrkomötets initiativ. Hvert skulle det väl leda, om vi, med de olika meningar, som här korsa hvarandra, skulle framställa någon önskan i detta afseende? Nej, mig synes, att detta just är en uppgift för kyrkomötet, och att man tryggt kan lemna den saken i kyrkomötets händer. Riksdagen må sedan förbehålla sig afgörandet.

Med detta har jag i hufvudsaken sagt allt hvad jag med afseende på den långt framskridna tiden kan tillåta mig säga. Men jag kan icke motstå frestelsen att tillägga en liten erinran. Hvilken åsigt man än må hysa om ed eller löfte eller olika formuleringar, så må man vakta sig för att fästa otillbörligt afseende vid sjelfva ordasätten. Om man redan förut vetat, att, »bokstafven dödar, men anden gör lefvande», så vet man detta ännu mera nu för tiden. Faktum är att på psykologiens och filologiens områden göras upptäckter, som lika väl förtjena detta namn som telefoner och telegrafer — upptäckter, till hvilka den svenska vetenskapen på ett hedrande sätt bidragit — och dessa upptäckter hafva bland annat visat, huru opålitliga orden äro, huru de halka och glida, huru de betyda ett i dag och ett annat i morgon, huru illa det är bevändt med så kallad ordagrann uppfattning. Det är edskräfvarens *afsig*t med eden och edsgifvarens uppfattning af denna *afsig*t, som är det i eden väsentliga. Orden blifva endast ett i alla händelser ofullkomligt transportmedel för denna samstämmighet mellan kontrahenterna. Orden äro blott skiljemynt af vacklande och osäker inre halt, men dock dugliga för sitt ändamål att förmedla det ideella utbytet. Naturligtvis är det dock i alla händelser önskvärdt, att de väljas så goda och ändamålsenliga som möjligt, men man skall blott icke på *formuleringen* fästa en vikt, som densamma icke tillkommer.

Hvad som deremot alltid måste vara af stor vigt, är förpligtelsens *helgd* och dess egenskap att med kraftig maning träda fram i frestelsens ögonblick, och i detta afseende kan jag ej annat än tillmäta eden en stor betydelse och ett gifvet försteg framför löftet.

*Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.*

(Forts.)

Jag sammanfattar alltså min mening så, att då, enligt den grundsats, som här är fastslagen, löfteseder må finnas, och då presten har sitt berättigande, så bör denna kammare förkasta motionen och antaga utskottets förslag, visserligen med förbehåll att ordasätten i presten böra på förnuftigt sätt omarbetas, dock så att denna omändring bör komma från kyrkomötet.

Herr talman, jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Wretlind: Jag ber endast med några ord få påpeka, att det ännu för några år sedan väl icke var någon samhällsklass, af hvilken man kräde så många eder, som af läkarecorpsen. Först skulle läkaren nemligen aflägga licentiateden, då han tagit sin examen. Derefter skulle han aflägga embetseden i medicinalstyrelsen, innan han fick söka embete, och slutligen skulle han aflägga ed på hvarje läkarebetyg, som han skref. Läkarecorpsen harmades deröfver, att den skulle vara den mest misstrodda korporation i samhället, men underkastade sig dessa stadganden, till dess för några år sedan en läkare nekade att aflägga embetsed, hvarigenom han afsade sig rätt att söka anställning i statens tjänst, och blef uteslutande hänvisad till enskild praktik. En annan läkare på Gotland afsade sig sin provinsialläkaretjänst för att slippa aflägga några ytterligare eder. Sedan dess hafva läkareederna borttagits, och läkarne afgifva nu sina intyg »på heder och samvete». Jag tror, att läkarebetygen dock numera icke äro mindre att lita på, än då hvarje betyg skulle intygas icke blott på aflagd embetsed utan på den förnyade edliga förpligtelsen så sant mig Gud hjelpe till lif och själ, såsom ordalagen voro.

Läkare kunna nog råka i lika ömtåliga förhållanden som presterna, hvarom den siste talaren ordade. Han trodde, att under sådana förhållanden eden kunde vara till nytta. Från denna sin ståndpunkt beklagade han också, att läkareeden blifvit afskaffad. Han tyckte tro, att denna ed kunde för läkaren i många fall utgöra en kraftig maning att uppfylla sin pligt. Jag beklagar det icke, jag tror, som jag redan nämnt, att läkarne äro lika samvetsgranna nu som förr, och jag är också öfvertygad, att presterna skola blifva lika pålitliga, äfven om eden för dem afskaffades.

Jag yrkar bifall till motionen med den af motionären deri föreslagna ändringen.

Herr Månsson: Jag har för min del länge varit af den åsigten, att man mycket väl kunde taga bort presten eller utbyta densamma mot ett löfte, och har af den debatt, som här förts i dag i detta ämne, icke kunnat blifva öfvertygad om motsatsen. Jag hade derföre icke tänkt begära ordet i frågan, utan blott nedlägga min röst i valurnan. Men jag har blifvit uppkallad dertill af en talare på stockholmsbänken. Det förvånade mig, att, då han talade så vackert i denna sak, han

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)

kom till ett sådant resultat. Han talade om, att det icke fans något yttre band, utan endast samvetets röst, som skulle diktera hvars och ens handlingssätt. Det tyckte jag var vackert sagdt och så rätt, att det borde i detta fall förverkligas. Vidare sade han, »att bokstafven dödar, men anden gör lefvande». Det är, enligt min uppfattning, bokstafvigen sant, att om man icke har något annat att lita på hos presterne än känslan af den aflagda eden, så finnes det sannerligen icke mycket att bygga på. Om det så vore, borde eden heller icke borttagas. Men jag tror, att, om vi hade mera milda former i detta hänseende, skulle det vara nyttigast för vår statskyrka, som bör hylla ett mera kristligt förhållande — mera fotadt på hvad samvete och pligt bjuda — än hvad nu är fallet. Med anledning af dessa mina åsigtter och då jag anser, att presteden, sådan den nu är föreskrifven, är omöjlig att hålla, anhåller jag få yrka bifall till motionärens förslag.

Herrar *Svanberg, Lyth, Höglund* och *A. V. Carlson* från Stockholm instämde med herr *Månsson*.

Herr vice talmannen *L. O. Larsson*: Blott ett par ord! Jag tror för min del, att det vore klokt af kammaren att bifalla utskottets betänkande och icke godkänna den väckta motionen, ehuru vi hört, att motionären påstått, att ett löfte kan vara lika heligt och bindande som en ed. Vi hafva också hört uttalas från geflebänken, att om man tager bort eden och sätter ett löfte i stället, blir ställningen icke bättre än förut. Man ser således, huru alldeles motsatta åsigtter de hafva, som skulle vara kompetente att bedöma dessa saker. Jag var för en stund sedan inne i Första Kammaren, under det diskussionen i detta ämne pågick, och fick der höra en mycket hög och framstående person säga, att ett löfte icke vore detsamma som en ed. Hade jag gifvit ett löfte, som sedan icke vore förenligt med mitt samvete, behöfde jag icke heller hålla det längre. Då man nu ser så många framstående personer hysa tvekan om, hvad som i detta fall är riktigast, tycker jag för min del, att det vore bäst, att kammaren funderade på saken och läte kyrkomötet inkomma med förslag, hvaröfver kammaren sedan kunde yttra sig. För min del yrkar jag bifall till utskottets betänkande och vill icke gifva mig in på tolkningen af bibelspråk. Man har helt nyligen fått höra flere talare, som vilja tolka dem och presteden så efter ordalagen, att man icke alls finge använda sitt förstånd, och på samma gång de äfven åberopade bibelspråket: »edert tal skall vara ja, ja och nej, nej, hvad derutöfver är det är af ondo», hafva de det oakadt hållit ganska långa tal. Detta synes mig just bevisa att de tolka icke blott efter bokstafven utan att de äfven taga sitt förstånd till hjälp, och om man så gör, blir ej presteden så förfärlig som man här velat göra den till.

Herr *Schöning*: Den siste talaren nämnde några ord om att »edert tal skall vara ja, ja — nej, nej, hvad derutöfver är det är af ondo». Men då skulle jag be att herr vice talmannen ville vara god att föregå oss med godt exempel i detta fall, ty jag tror, att han i allmänhet uppehåller kammaren lika mycket med sitt tal, som någon annan.

Tiden är så långt framskriden, att jag icke vill yttra mig mycket; jag vill endast i största korthet uttala min enskilda tanke i denna fråga, och den är, att jag blifvit mycket mera tilltalad af motionen och reservationen än af utskottets beslut. Jag har försökt följa med dem, som uttalat sig för de förra, och tyckt mig finna, att desse talare lagt någon smula hjerta med i dagen, och det tyckte jag om. Det är icke bra att hafva bara lagen, litet evangelium skadar heller icke.

*Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)*

Jag har blott några ord att tillägga, nemligen att uttrycka min förvåning deröfver, att det kan anses tillständigt af en ledamot i kammaren att här uppläsa en skrift af en tredje person, som här icke har sin plats, med angrepp mot en af kammarens ledamöter.

Herr talman! Jag har nyss yttrat, att jag kommer att rösta för bifall till motionen och reservationen och har nu icke något vidare att tillägga.

Med herr Schöning instämde herr *Andersson* i Hasselbol.

Herr Björck: Från den ståndpunkt jag innehar, måste det äfven tillåtas mig att uttala min tanke i denna fråga. Jag har kommit till det resultat, att möjligtvis de personer, som önska prestedens borttagande, vilja endast dermed skaffa sig fria händer för att offentligen få uttala sina från statskyrkans lära vidt skilda åsigter. Jag tror därför, att eden kan hända till någon del binder dem, och att de nu icke kunna så fritt, som eljest, göra angrepp mot statskyrkan. Om man tänker sig statskyrkan som en institution för att bevara statens intressen, måste man äfven tänka sig, att denna har en viss helgd, så länge kyrkan sjelf icke begärt någon ändring i detta afseende, hvilket jag tror nu icke vara fallet. På grund häraf anser jag också, att edens bibehållande både är nyttig och nödig. Kanhända att regeringen och Riksdagen genom allt för långt gångna eftergifter just varit vållande till den söndring, som nu inom det statskyrkliga området uppstått.

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Gumælius: Jag hade visserligen icke tänkt yttra mig i denna fråga — och har ansett att den diskussion, som här förts, kunnat vara temligen öfverflödigt, då jag förmodade allt detta tal icke kunna leda till något resultat. Men sedan jag nu hört, att Första Kammaren visat sig så pass liberal, att den afslagit lagutskottets förslag och lemnat bifall till motionärens hemställan, oakadt de ytterst starka krafter, som i vårt öfverhus sökt konservera ederna, hoppas jag, att Andra Kammaren icke vill visa sig mindre medgörlig i denna humanitetsfråga, som det visst icke är för tidigt att nu söka bereda en lösning; och i denna förhoppning ber jag att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till det af motionären gjorda yrkande.

Herr Redelius: Med anledning af motionärens yttrande skall jag anhålla att få säga endast några ord. Jag antager, att herrarne alla anse, att Paulus var kyrklig i god mening och att han hade känne-

Ang. prest-
edens ut-
bytande mot
ett löfte.
(Forts.)

dom om sin Mästares vilja i fråga om eden. Skulle han förklarad eden vara under alla förhållanden orätt, så hade nog äfven Paulus varnat sina församlingar för densamma bruk och själf aktat sig att nyttja den. Likaså antager jag för gifvet, att ingen skulle vilja beskylla Paulus för att vara menedare, ehuru det finnes många ställen i skriften, som tyda på att Paulus användt edliga försäkningar. Så säger han på ett ställe: »Jag tager Gud till vittne på min själ». »Jag besvär eder» o. s. v. Jag vill anföra en annan ed från en af Kristi lärjungar och gör detta särskildt med hänsyftning på ett nyss här i kammaren fäldt yttrande, att »det är skönt låta hjertat tala». Den försäkran från en af lärjungarne, hvarom jag ville påminna, är Petri svar till Fräl-saren: »Herre, du vet allting, du vet, att jag älskar dig». Detta svar var, enligt min uppfattning, den bästa ed, som någonsin i verlden svurits eller någon människa kan svära, och dit borde vi alla komma; och kunde vi alla af fullt hjerta gå den eden, då behöfde vi ingen annan. Men då vi ej äro fullkomliga, så få vi för vår egen skull bibehålla hvad som just med hänsyn till människans ofullkom-lighet blifvit stiftadt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bexell: Jag yrkar bifall till utskottets förslag, ty jag anser att svenska folket, så länge den nuvarande lönekonventionen med presterskapet är gällande, har full befogenhet att fordra ed af presterna.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner, *dels* på bifall till utskottets hemställan *och dels* på afslag å densamma och bifall i stället till det af herr Beskow under öfverläggningen framställda yrkande.

Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfver-vägande ja för den förra propositionen, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröst-ningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i dess utlåtande n:o 15,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemstäl-lan, bifallit herr G. E. Beskows under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 63 ja men 132 nej, och hade kammaren alltså beslutat, att Riksdagen skulle i skrif-velse till Kongl. Maj:t anhålla, att åtgärder vidtagas för åvägabrin-

gande af sådan förändring i 22 kap. 2 § kyrkolagen, att den deri föreskrifna prested vid prestvigning måtte utbytas mot ett löfte, samt att Kongl. Maj:t täcktes för nästa kyrkomöte framlägga förslag till formulär för sådant löfte.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,14 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.
